

PRZEGLĄD UCHWAŁ IZBY KARNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W ZAKRESIE PRAWA KARNEGO PROCESOWEGO ZA 2022 ROK

RYSZARD A. STEFAŃSKI*

Streszczenie

Artykuł ma charakter naukowo-badawczy, a jego przedmiotem jest analiza uchwał i postanowień Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego wydanych w 2021 r., w wyniku rozpatrzenia tzw. pytań prawnych. Przedmiotem rozważań są takie zagadnienia jak: brak wymaganego zezwolenia na ściganie (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.), skład sądu odwoławczego na rozprawie (art. 29 § 1 k.p.k.), spór o właściwość sądu (art. 38 § 1 k.p.k.), skutki nieogłoszenia wyroku wydawanego na rozprawie głównej (art. 418 § 1 k.p.k.), udział w składzie sądu sędziego powołanego na wniosek KRS po zmianach z 2017 r. (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), sposób określenia czasu trwania delegacji sędziego do innego sądu i skutki procesowe jego naruszenia (art. 77 § 1 pkt 1 u.s.p), skutki nieobecności na rozprawie obrońcy obligatoryjnego (art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.), przesłanki rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnień prawnych (art. 441 § 1 k.p.k.), skład sądu odwoławczego (art. 449 § 2 k.p.k.), organ właściwy do wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego (art. 589w § 1 i 5 k.p.k.), odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z orzeczeniami i decyzjami o internowaniu wydawanymi w stanie wojennym (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r.), rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy rozbieżności w wykładni prawa (art. 83 § 1u.SN), uznanie za dowód rzeczowy środków na zablokowanym rachunku bankowym (art. 86 ust. 13 ustawy z dnia 1 marca 2018 r.) oraz udział w sądowym postępowaniu karnym państwowej komisji ds. wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej (art. 25 pkt 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r.).

Słowa kluczowe: dowód rzeczowy, europejski nakaz dochodzeniowy, nieobecności na rozprawie, nieogłoszenie wyroku, oskarżyciel posiłkowy, odszkodowanie, ogłoszenie wyroku, skład sądu, właściwość sądu, zagadnienie prawne, zezwolenie na ściganie

---

* prof. dr hab., Kierownik Katedry Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego w Warszawie (Polska), e-mail: ryszard.stefanski@lazarski.pl, ORCID: 0000-0003-0995-9499.

REVIEW OF THE RESOLUTIONS OF THE SUPREME COURT CRIMINAL CHAMBER CONCERNING SUBSTANTIVE AND PROCEDURAL CRIMINAL LAW IN 2022

Abstract

The article is of a scientific and research nature, and analyses the resolutions and decisions of the Supreme Court Criminal Chamber related to procedural criminal law, which were issued in 2022, as a result of the examination of the so-called legal questions. The subject of the considerations are: lack of the required authorization to prosecute (article 17 § 1 point 10 of the Code of Criminal Procedure), the composition of the court of appeal at the hearing (article 29 § 1 CCP), dispute over the jurisdiction of the court (article 38 § 1 CCP), consequences of failure to announce the judgment issued at the main hearing (article 418 § 1 CCP), participation in the composition of the court of a judge appointed at the request of the National Council of the Judiciary after the changes of 2017 (article 439 § 1 point 2 CCP), the method of determining the duration of a judge's delegation to another court and the procedural consequences of its violation (article 77 § 1 point 1 CCP), the effects of the absence of a mandatory defence attorney at the hearing (article 439 § 1 point 10 CCP), requirements for resolving legal issues by the Supreme Court (article 441 § 1 CCP), composition of the appeal court (article 449 § 2 CCP), authority competent to issue the European Investigation Order (article 589w § 1 and 5CCP), compensation and redress in connection with judgments and decisions on internment issued during martial law (article 8 section 1 of the act dated as of February 23, 1991), resolution by the Supreme Court of discrepancies in the interpretation of law (article 83 § 1 of the Supreme Court Act), recognition of funds in a blocked bank account as material evidence (article 86 (13) of act dated as of March 1, 2018) and participation in criminal court proceedings of the state commission for investigating cases of activities directed against sexual freedom (article 25 point 2 of the act dated as of August 30, 2019).

Keywords: absences at the hearing, announcement of the judgment, authorization to prosecute, auxiliary prosecutor, compensation, composition of the court, European Investigation Order exhibit, failure to announce the judgment, jurisdiction of the court, legal issue.

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

1. BRAK WYMAGANEGO ZEZWOLENIA NA ŚCIGANIE (ART. 17 § 1 PKT 10 K.P.K.)

W postępowaniu przed Sądem Najwyższym, w tym w przedmiocie rozstrzygnięcia zagadnień prawnych, pojawia się problem udziału w składzie sądu osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim na skutek wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie przepisów ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym¹, w kontekście odpowiadania standardowi sądu niezależnego i bezstronnego w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

---

¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 1093 ze zm.

Tym razem dotyczy skuteczności wydanego zezwolenia na ściganie przez skład sądu Izby Dyscyplinarnej (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.) w sytuacji, gdy uchwała właściwego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji zezwalająca na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej za zarzucane mu aktem oskarżenia przestępstwo, została w drugiej instancji utrzymana w mocy uchwałą Izby Dyscyplinarnej utworzonej w Sądzie Najwyższym na podstawie ustawy o Sądzie Najwyższym bez względu na przedmiot i datę wydania tego orzeczenia oraz pomimo, że orzeczenie to nie zostało uchylone, w tym z powodu „nienależytej obsady sądu” w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., przy założeniu, że przy rozpoznawaniu zażalenia doszło do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności stawianego sądowi ustanowionemu ustawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych oraz art. 6 ust. 1 EKPC.

Jest to o tyle ważne, że w orzecznictwie trybunałów międzynarodowych i Sądu Najwyższego Izba Dyscyplinarna nie spełnia kryterium sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 EKPC i art. 47 Karty Praw Podstawowych².

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 września 2022 r., I KZP 7/22 (OSNK 2022, nr 11–12, poz. 41) przyjął, że: **Od sędziów należy oczekiwać wypełniania ich zasadniczego zadania, tj. sprawowania wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP), nawet jeśli wydanie orzeczenia zgodnego - w ich ocenie - z Konstytucją RP i ustawami (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP), miałyby prowadzić do wszczynania wobec nich postępowania dyscyplinarnego lub nawet karnego. Jeśli bowiem sędzia, mając wyrobiony pogląd, będzie się bał orzekać, tylko dlatego, że sprawa jest precedensowa, trudna, albo może prowadzić do reperkusji zawodowych lub życiowych, to taka postawa nie licuje z etosem sędziego oraz złożonym przez niego ślubowaniem.** Jest to pogląd słuszny i dogłębnie uzasadniony. Nie sposób w krótkim omówieniu wskazać wszystkich argumentów. Należy zwrócić uwagę, że - zdaniem Sądu Najwyższego - niezależnie od tego, kiedy Izba Dyscyplinarna wydawała decyzje nazywane orzeczeniami, nigdy nie były one rozstrzygnięciami sądu w znaczeniu konstytucyjnym (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Mając na uwadze, że chodziło o immunitet prokuratorski, który nie ma zakotwiczenia w Konstytucji RP trafnie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że procedura immunitetowa prokuratora musi spełniać warunek z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, co oznacza, że o zezwoleniu na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej orzekać musi organ o cechach wskazanych w tym przepisie, nawet jeśli nie nazywa się on sądem. To, że postępowanie immunitetowe toczy się przed sądem

---

² Wyrok Wielkiej Izby Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z dnia 15 lipca 2021 r., C-791/19, Dz.U.U.E.C.2021.382.2; wyroku TSUE z dnia 19 listopada 2019 r., C-585/18, C-624/18 i C-625/18, Dz.U.U.E.C.2020.27.6; wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2019 r., III PO 7/18, OSNP 2020, nr 4, poz. 38 z omówieniem M. Szpyrki, ZNSA 2020, nr 1, s. 129–162; uchwała połączonych Izb Izba Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, OSNKW 2020, nr 2, poz. 7 z omówieniem M. Szpyrki, ZNSA 2020, nr 2, s. 69–88; postanowienie SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, nr 10, poz. 41. Odmienne postanowienie SN z dnia 23 września 2021 r., IV KZ 37/21, LEX nr 3227241; postanowienie SN z dnia 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21, LEX nr 3251718.

dyscyplinarnym, nie zmienia jednak faktu, iż jest postępowaniem incydentalnym w ramach postępowania przygotowawczego *in rem*, warunkującym możliwość toczenia się postępowania karnego przeciwko osobie, którą chroni immunitet; nie jest zatem postępowaniem dyscyplinarnym³.

2. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU DO ROZPOZNANIA ZAŻALENIA NA ZARZĄDZENIE LUB POSTANOWIENIE WYDANE W POSTĘPOWANIU WZNOWIENIOWEGO W SĄDZIE APELACYJNYM (ART. 27 K.P.K.)

Prezes Sądu Najwyższego – w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa – przedstawił do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne: „Czy – w świetle art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w. – sądem funkcjonalnie właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie albo postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego, jest sąd apelacyjny czy Sąd Najwyższy?. Rozbieżność dotyczyła tego, który sąd jest właściwy rozpoznania zażalenia na zarządzenie albo postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym. W judykaturze w tej kwestii wykształciły się dwa przeciwstawne stanowiska.

Według pierwszego stanowiska, w wypadku wydania w ramach postępowania wznowieniowego zaskarżalnej decyzji procesowej przez sąd apelacyjny albo jego prezesa, zażalenie na takie postanowienie albo zarządzenie przysługuje do Sądu Najwyższego⁴. W doktrynie przyjmuje się, że do kompetencji Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie zażaleń na zarządzenie prezesa sądu apelacyjnego o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania (art. 429 § 1 w zw. z art. 545 § 1 k.p.k.)⁵ lub szerzej środków odwoławczych dopuszczalnych w postępowaniu wznowieniowym⁶.

W myśl drugiego stanowiska, w wypadku, gdy Kodeks postępowania karnego przewiduje możliwość wniesienia zażalenia na zarządzenie czy postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego toczącego się przed sądem ape-

³ J. Grajewski, *Glosa do wyroku TK z dnia 28 listopada 2007 r. (sygn. akt K 39/07)*, „Przeгляд Sejmowy” 2008, nr 2, s. 222–223; S. Dąbrowski, A. Łazarska [w:] red. A. Górski, *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 386–388; uchwała SN z dnia 27 maja 2009 r., I KZP 5/09, OSNKW 2009, nr 7, poz. 51.

⁴ Postanowienie SN z dnia 9 października 2001 r., V KZ 40/01, niepubl.; postanowienie SN z dnia 23 listopada 2005 r., IV KZ 48/05, OSNwSK 2005, nr 1, poz. 2175; z dnia 12 stycznia 2006 r., III KZ 6/05, LEX nr 148210; postanowienie SN z dnia 26 października 2007 r., V KZ 64/07, LEX nr 569404; postanowienie SN z dnia 16 lipca 2009 r., III KZ 52/09, LEX nr 608217; postanowienie SN z dnia 7 lipca 2010 r., II KZ 31/10, OSNwSK 2010/, nr 1, poz. 1400; postanowienie SN z dnia 18 września 2013 r., V KZ 64/13, LEX nr 1365526; postanowienie SN z dnia 17 grudnia 2014 r., II KZ 55/14, LEX nr 3385499; postanowienie SN z dnia 30 lipca 2015 r., IV KZ 46/15, LEX nr 1765991; postanowienie SN z dnia 20 września 2017 r., II KZ 22/17, niepubl.; postanowienie SN z dnia 23 sierpnia 2018 r., III KZ 28/18, LEX nr 2539908; postanowienie SN z dnia 25 lipca 2019 r., IV KZ 27/19, LEX nr 2699547; postanowienie SN z dnia 20 września 2021 r., III KZ 28/21, LEX nr 3412882.

⁵ J. Grajewski, S. Steinborn [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 1–424*, red. L.K. Paprzycki, t. I, Warszawa 2013, s. 158; J. Kosonoga [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. R.A. Stefański, t. I, Warszawa 2017, s. 444.

⁶ W. Jasiński [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, s. 113.

lacyjnym, sądem właściwym do rozpoznania takiego środka odwoławczego jest sąd apelacyjny, a nie Sąd Najwyższy⁷. Sąd Najwyższy wprost twierdził, że;

- Obowiązujące przepisy nie zawierają regulacji szczególnej, która ustanawiałaby właściwość rzeczową Sądu Najwyższego w zakresie rozpoznawania zażalenia na odmowę zwolnienia od opłaty od wniosku o wznowienie postępowania. Właściwy do rozpoznania zażalenia na orzeczenie sądu apelacyjnego o odmowie zwolnienia od uiszczenia opłaty od wniosku o wznowienie postępowania, w przypadku gdy sąd ten jest właściwy funkcjonalnie do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania, jest sąd, o którym mowa w art. 544 § 1 k.p.k.⁸;
- „Sąd Najwyższy nie jest, co do zasady, sądem odwoławczym w odniesieniu do sądów powszechnych działających jako sądy odwoławcze, a taką właściwość funkcjonalną uzyskuje jedynie w wypadkach wskazanych wyraźnie w ustawie albo w wypadku zażaleń na takie rozstrzygnięcia, które blokowałyby wykonywanie sprawowania przez ten Sąd nadzoru judykacyjnego. Rozpoznawanie zatem przez Sąd Najwyższy środków odwoławczych ma charakter wyjątkowy (art. 27 k.p.k.). Jeżeli na postanowienie sądu odwoławczego przewidziane jest zażalenie, a z ustawy nie wynika kompetencja Sądu Najwyższego do jego rozpoznania, zażalenie to rozpoznaje sąd odwoławczy (art. 426 § 2 k.p.k. stosowany wprost albo w drodze analogii)”⁹.

Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I KZP 8/22 (OSNK 2023, nr 1, poz. 2) zasadnie uznał, że: **W świetle art. 27 k.p.k. i art. 15 § 2 k.p.w. sądem funkcjonalnie właściwym do rozpoznania zażalenia na zarządzenie albo postanowienie wydane w ramach postępowania wznowieniowego w sądzie apelacyjnym, w wypadkach, w których ustawa przewiduje możliwość wniesienia takiego środka odwoławczego, jest sąd apelacyjny.**

W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy, powołując się na wcześniejsze wypowiedzi tego organu, prezentujące takie samo stanowisko, podkreślił, że przepisy kodeksu postępowania karnego nie przewidują domniemania właściwości Sądu Najwyższego do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od decyzji podejmowanych w sądach powszechnych, a wymagają istnienia wyraźnej

⁷ Postanowienie SN z dnia 19 lipca 2017 r., V KZ 29/17, OSNKW 2017, nr 9, poz. 58; postanowienie SN z dnia 26 września 2011 r., II KZ 41/11, LEX nr 960539; postanowienie SN z dnia 21 kwietnia 2021 r., V KZ 9/21, LEX nr 3229383; postanowienie SN z dnia 13 października 2021 r., III KZ 42/21, LEX nr 3335482; postanowienie SN z dnia 16 listopada 2021 r. III KZ 46/21, LEX nr 3314726 z głosami krytycznymi B. Lukowiaka, PS 2022, nr 7–8, s. 162–171, J. Matrasa, PS 2022, nr 7–8, s. 152–161 ; postanowienie SN z dnia 24 listopada 2021 r., V KZ 51/21, LEX nr 3314735; postanowienie SN z dnia 22 grudnia 2021 r., II KZ 53/21, LEX nr 3314785; postanowienie SN z dnia 10 lutego 2022 r., V KZ 1/22, LEX nr 3401979; postanowienie SN z dnia 1 marca 2022 r., III KZ 1/22, LEX nr 3405532; postanowienie SN z dnia 7 kwietnia 2022 r., II KZ 11/22, LEX nr 3419463; postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2022 r., II KZ 15/22, Legalis. Takie stanowisko -co jest zrozumiałe- zajął też Sąd Najwyższy po wydaniu omawianej uchwały (postanowienie SN z dnia 16 lutego 2023 r., IV KZ 1/23, LEX nr 3538092).

⁸ Postanowienie SN z dnia 12 lipca 2017 r., III KZ 28/17, OSNKW 2017, nr 12, poz. 71.

⁹ Postanowienie SN z dnia 10 września 2019 r., V KZ 21/19, OSNKW 2019, nr 10, poz. 61. Tak też P. Czarnecki, A. Ważny [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, s. 160.

podstawy prawnej, przewidującej właściwość Sądu Najwyższego. Ustrojodawca konstytucyjny wyłączył Sąd Najwyższy ze struktury sądownictwa powszechnego, przydając mu szczególną rolę. Zgodnie z art. 177 Konstytucji RP, to sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach, z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów. Właściwości tej, w tym właściwości Sądu Najwyższego do orzekania w konkretnych sprawach, nie można domniemywać ani konstruować na zasadzie rozumowania per analogiam, co byłoby ingerencją w konstytucyjnie zagwarantowane dominium sądów powszechnych, stanowiących odrębną od Sądu Najwyższego strukturę sądownictwa. W sensie strukturalnym Sąd Najwyższy nie jest sądem instancyjnie wyższym w stosunku do jakiegokolwiek typu sądów należących do struktury sądownictwa powszechnego. Nie jest dopuszczalne swobodne rozszerzanie kompetencji organów o charakterze konstytucyjnym, bez szczególnej podstawy konstytucyjnej, wynikającej z określonych w Konstytucji zadań tego organu lub szczególnego zezwolenia ustawodawcy konstytucyjnego. Trafnie Trybunał Konstytucyjny zauważył, że „z przyczyn pragmatycznych obciążenie Sądu Najwyższego koniecznością weryfikacji decyzji wypadkowych, incydentalnych, zorientowanych sytuacyjnie i różnej wagi, nie jest pożądane”¹⁰.

Trafnie Sąd Najwyższy w omawianej uchwale podkreślił, że uznanie Sądu Najwyższego za sąd odwoławczy, w przypadku gdy ustawa nie przewiduje wprost takiego rozwiązania, nie jest dopuszczalne. Zgodnie bowiem z art. 27 k.p.k. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasacje oraz środki odwoławcze i inne sprawy w wypadkach określonych w ustawie. Funkcje odwoławcze Sądu Najwyższego są ograniczone tylko do wypadków wskazanych wyraźnie w ustawie, np. w art. 429 § 1 w związku z art. 545 § 1 i art. 459 § 1, art. 441 § 5, art. 530 § 3, art. 538 § 2 i art. 426 § 2 k.p.k.¹¹. Sąd Najwyższy nie jest sądem odwoławczym do rozpoznawania wszelkich środków odwoławczych od zarządzeń albo postanowień wydanych w sądach powszechnych, z wyjątkiem takich, które została wydane w trybie tzw. przedkasacyjnym¹². Rozpoznawanie przez Sąd Najwyższy środków zaskarżenia, innych niż kasacja, ma charakter wyjątkowy i wymaga wyraźnego przepisu kompetencyjnego¹³. Brak jest regulacji szczególnej, która ustanawiałaby właściwość rzeczową Sądu Najwyższego w zakresie rozpoznawania zażalenia¹⁴.

3. SPÓR O WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU (ART. 38 § 1 K.P.K.)

Spór o właściwość między sądami- zgodnie z art. 38 § 1 k.p.k. – rozstrzyga ostatecznie sąd wyższego rzędu właściwy ze względu na siedzibę sądu, który pierwszy wszczął spór. Spór o właściwość między sądem rejonowym a sądem

¹⁰ Wyrok TK z dnia 2 czerwca 2010 r., SK 38/09, OTK-A 2010, nr 5, poz. 46.

¹¹ Postanowienie SN z dnia 24 marca 2015 r., III KZ 13/15, LEX nr 1656509.

¹² Postanowienie SN z dnia 26 października 2007 r., V KZ 66/07, OSNwSK 2007, poz. 2404; postanowienie SN z dnia 23 marca 2006 r., III KZ 8/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 637.

¹³ H. Paluszkiwicz [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 98.

¹⁴ Postanowienie SN z dnia 30 lipca 2014 r., IV KK 40/14, LEX nr 1658796.

okregowym rozstrzyga sąd apelacyjny, a spór o właściwość między sądem apelacyjnym a innym sądem powszechnym - Sąd Najwyższy.

W kontekście tego przepisu pojawił się problem, czy możliwe jest wszczęcie sporu przez sąd, którego właściwość do rozpoznania sprawy została ustalona z delegacji na podstawie art. 36 lub art. 43 k.p.k., z sądem wyższego rzędu, który zadecydował o tej właściwości, a także co do weryfikacji samego postanowienia rozstrzygającego spór w drodze zażalenia oraz sposobu rozstrzygania sporów w zakresie orzeczenia, jakie powinno być wydane po przeprowadzeniu takiego postępowania. Co do tego wystąpiła rozbieżność w orzecznictwie. Sąd Najwyższy dopuścił możliwość wszczynania sporu kompetencyjnego z art. 38 § 1 k.p.k. przez sąd właściwy z delegacji, wyznaczony przez sąd wyższego rzędu¹⁵, a także stwierdził, że „Art. 38 § 1 k.p.k. dotyczący rozstrzygania sporu o właściwość miejscową, rzeczową i funkcjonalną nie służy temu, by sąd wskazany w ramach właściwości delegacyjnej (art. 36, art. 37, art. 43 k.p.k.) mógł kwestionować postanowienia wydane w tych trybach”¹⁶.

Rozstrzygając ten dylemat Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., I KZP 11/22 (OSNK 2022, nr 11–12, poz. 42) przyjął, że: **1. Nie jest możliwe wszczęcie sporu w trybie art. 38 § 1 k.p.k. przez sąd, którego właściwość do rozpoznania sprawy została ustalona z delegacji (art. 36, art. 43 k.p.k.), z sądem wyższego rzędu, który zadecydował o tej właściwości. 2. Sąd rozstrzygający spór o właściwość nie orzeka jako sąd odwoławczy, zatem wskazuje sąd, który jest właściwy do rozpoznania sprawy, bez wypowiedzania się odnośnie do postanowienia sądu pozostającego w sporze.** Jest to pogląd słuszny. Uzasadniając go Sąd Najwyższy trafnie zauważył, że pojęcie właściwości sądu obejmuje zarówno właściwość rzeczową, miejscową, jak i funkcjonalną, ale także właściwość szczególną - z delegacji, która stanowi wyjątek od właściwości miejscowej i wiąże się z przekazaniem sprawy innemu - niż właściwy - sądowi równorzędnemu. Właściwość z delegacji dotyczy sądu niewłaściwego miejscowo do rozpoznania sprawy według ogólnych zasad, tj. kryterium rzeczowego i miejsca, natomiast po przekazaniu sprawy w oparciu o kryteria szczególne, np. jeśli mogłoby to przyczynić się do ograniczenia kosztów procesu i uciążliwości dojazdu na rozprawę dla jego uczestników (art. 36 k.p.k.) lub wówczas, gdy w wyniku wyłączenia sędziów danego sądu nie można utworzyć składu, który mógłby sprawę rozpoznać (art. 43 k.p.k.), sąd, któremu sprawę przekazano staje się sądem właściwym. Istotą sporu o właściwość – jak trafnie podkreśla się w judykaturze - jest sprzeczność stanowisk sądów co do tego, który z nich posiada umocowaną ustawowo kompetencję do rozpoznania konkretnej sprawy¹⁷. Nie zachodzi zatem spór kompetencyjny pomiędzy sądem, którego właściwość została ustalona z delegacji na podstawie art. 36 k.p.k. lub art. 43 k.p.k. i sądem

¹⁵ Postanowienie SN : z dnia 9 stycznia 2019 r., III KO 123/19; III KO 123/19; postanowienie SN z dnia 18 maja 2020 r., IV KO 26/20, LEX nr 3129333.

¹⁶ Postanowienie SN z dnia 29 lipca 2021 r., V KO 59/21, LEX nr 3395885; postanowienie SN z dnia 19 września 2006 r., III KO 53/06, LEX nr 2531561; postanowienie SA w Szczecinie z dnia 7 października 2021 r., II AKo 113/21, Prok. i Pr.-wkł. 2022, nr 4, poz. 33.

¹⁷ Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 7 października 2021 r., II AKo 113/21, LEX nr 3307923.

wyższego rzędu, który wskazał ten sąd jako właściwy do rozpoznania sprawy. Sąd wyższego rzędu nie wypowiada się w przedmiocie własnej właściwości do rozpoznania sprawy, a dokonuje oceny okoliczności warunkujących jej przekazanie, które dotyczą dwóch sądów niższego rzędu.

Rację ma Sąd Najwyższy, że sąd rozstrzygający spór o właściwość nie rozpoznaje środka odwoławczego, wobec tego nie można go uznać za sąd odwoławczy¹⁸. Wynika to z art. 38 § 1 k.p.k., w który jest mowa o sędziu wyższego rzędu, a nie o sędziu odwoławczym. Sąd wyższego rzędu, wydając rozstrzygnięcie, nie powołuje się na treść art. 437 § 1 k.p.k., a jedynie wskazuje sąd, który jest właściwy do rozpoznania sprawy, bez wypowiedzania się odnośnie do postanowienia sądu pozostającego w sporze, w formule jego utrzymania w mocy, względnie uchylecia.

Omawiany pogląd aprobował Sąd Najwyższy, stwierdzając, że „Przepis art. 38 § 1 k.p.k. reguluje kwestię rozstrzygania sporów kompetencyjnych mających miejsce wyłącznie pomiędzy sądami właściwymi do merytorycznego rozpoznania sprawy. Spór taki nie jest więc możliwy pomiędzy sądem, którego właściwość została ustalona z delegacji (niezależnie od podstawy prawnej takiej decyzji) i sądem wyższego rzędu, który wskazał ten sąd jako właściwy do rozpoznania sprawy. W takim wypadku sąd wyższego rzędu nie wypowiada się bowiem (negatywnie czy pozytywnie) w przedmiocie własnej właściwości do rozpoznania sprawy (wydania orzeczenia w przedmiocie procesu), a dokonuje wyłącznie oceny okoliczności warunkujących jej przekazanie, które dotyczą dwóch sądów niższego rzędu (równorzędnych). Stąd też sąd, któremu sąd wyższego rzędu nad sądem właściwym przekazał sprawę do rozpoznania, nie może kwestionować tej decyzji poprzez inicjowanie sporu o właściwość w oparciu o art. 38 § 1 k.p.k.”¹⁹.

Słusznie Sąd Najwyższy w omawianej uchwale zakwestionował też stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy, że „Choć nie wynika to wprost z art. 38 § 1 k.p.k., postanowienie sądu wyższego rzędu rozstrzygające spór o właściwość jest zaskarżalne, gdyż jest to postanowienie w kwestii właściwości (art. 35 § 3 k.p.k.), a zarazem nie jest to postanowienie wydane przez sąd odwoławczy (art. 426 § 1 k.p.k.), a więc na skutek odwołania, choć strukturalnie do orzekania w przedmiocie sporu może być wyznaczony sąd, który zwykle rozpoznaje środki odwoławcze. Z punktu widzenia treści regulacji ustawowych jest to jedynie sąd wyższego rzędu, co nie może stanowić samodzielnie okoliczność wykluczającej wniesienie zażalenia od takiej decyzji, zwłaszcza w świetle art. 35 § 3 k.p.k.”²⁰. Zasadnie Sąd Najwyższy odwołał się do judykatury i doktryny, w których przyjmuje się, że postanowienie w kwestii właściwości sądu, o którym mowa w art. 35 § 3 k.p.k., to takie orzeczenie, wydane na podstawie art. 35 § 1 lub § 2 k.p.k., w którym sąd stwierdza niewłaściwość albo nie uwzględni wniosku o jej stwierdzenie²¹.

¹⁸ W. Jasiński, *Kilka uwag na temat gwarancji prawa do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy w polskim procesie karnym*, „Nowa kodyfikacja prawa karnego”, t. XXI, Wrocław 2007, s. 204.

¹⁹ Postanowienie SN z dnia 13 września 2023 r., I KO 44/23 LEX nr 3604382.

²⁰ Postanowienie SN z dnia 2 marca 2021 r., III KO 1/21, OSP 2021, nr 10, poz. 81 z glosa B. Łukowiaka, OSP 2021, nr 10, s. 61 – 69.

²¹ Postanowienie SN z dnia 20 września 2007 r., I KZP 25/07, OSNKW 2007, nr 11, poz. 78 gloszą z częściowo krytyczną K. Marszałą, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 10, s. 49–152; postanowienie

4. SKUTKI NIEOGŁOSZENIA WYROKU WYDAWANEGO NA ROZPRAWIE GŁÓWNEJ (ART. 418 § 1 K.P.K.)

Orzeczenie lub zarządzenie wydane na rozprawie – zgodnie z art.100 § 1 k.p.k. – ogłasza się ustnie. Co do wyroku obowiązek jego ogłoszenie i to publicznie wynika z art. 418 § 1 k.p.k.

Kodeks postępowania karnego dopuszcza uznanie wydanego orzeczenia lub zarządzenia za ogłoszone, jeżeli na ogłoszeniu nikt się nie stawił, a przyczynę odstąpienia od ogłoszenia wskazuje w protokole albo notatce urzędowej z posiedzenia, z tym że dotyczy to tylko orzeczeń lub zarządzeń wydanych na posiedzeniu jawnym (art. 100 § 1a k.p.k.). W kontekście tego przepisu zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne czy wyrok wydany na rozprawie uznany za ogłoszony - na podstawie art. 100 § 1a k.p.k. – powoduje, iż wyrok taki nie wywołuje skutków prawnych (sententia non existens), czy też uchybienie to należy rozpatrywać w kategoriach tzw. względnej przyczyny odwoławczej?

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 marca 2022 r., I KZP 8/21, (OSNK 2022, nr 3, poz. 8) przyjął, że: **Brak ustnego ogłoszenia wyroku wydawanego na rozprawie głównej (art. 418 § 1 k.p.k.), niezależnie od wadliwej formy zastępującej ogłoszenie, w tym przy zastosowaniu art. 100 § 1a k.p.k., powoduje, że nie dochodzi do wydania wyroku. Dokument opatrzony nazwą „wyrok”, nawet jeżeli zostanie włączony do akt sprawy, nie wywołuje skutków prawnych, w tym w szczególności nie uprawnia stron postępowania do wniesienia środka odwoławczego albo nadzwyczajnego środka zaskarżenia. W razie wniesienia takiego środka prezes sądu (przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia) powinien odmówić jego przyjęcia, a wypadku jego błędnego przyjęcia i przekazania akt sprawy sądowi odwoławczemu albo Sądowi Najwyższemu, sąd ten powinien pozostawić wniesiony środek zaskarżenia bez rozpoznania – wobec braku substratu zaskarżenia. W takim wypadku nie ma podstaw do umorzenia postępowania odwoławczego lub kasacyjnego.**

Pogląd co do tego, że wyrok nieogłoszony nie istnieje jest słuszny²², mimo że spotkał się z krytyką w piśmiennictwie²³. Trafnie Sąd Najwyższy wyeksponował fakt, że ogłoszenie wyroku jest ważnym etapem wyrokowania, bowiem kreuje jego byt prawny²⁴. Z rozdziału 12 k.p.k. wynika, że na wydanie wyroku składa się:

SA w Krakowie z dnia 9 lutego 2005 r., II AKz 9/05, Legalis; R.A. Stefański, *Spory o właściwość między sądami karnymi*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 9 s. 27; W. Jasiński [w:] *Kodeks...*, red. J. Skorupka, 2020, s. 144 i 110; J. Kosonoga [w:] *Kodeks...*, t. I, red. R.A. Stefański, 2017, s. 538; Z. Kwiatkowski [w:] *System Prawa Karnego Procesowego. Sądy i inne organy postępowania karnego*, red. Z. Kwiatkowski, t. 5, Warszawa 2015, s. 485; D. Kala [w:] *System Prawa Karnego Procesowego. Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska A. Lach, t. IV, Warszawa 2015, s. 219; WM. Latos, *Zażalenie na postanowienie w przedmiocie właściwości*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 6, s. 91; B. Łukowiak, *Glosa do postanowienia SN z dnia 2 marca 2021 r., III KO 1/21, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2021, nr 10, s. 68.*

²² Tak też w postanowieniu SN z dnia 4 stycznia 2023 r., V KK 300/22, Legalis; postanowienie SN z dnia 4 stycznia 2023 r., V KK 300/22, Legalis.

²³ Glosa do tego postanowienia A. Dziergawki, „Przegląd Sądowy” 2023, nr 6, s. 104–114

²⁴ Postanowienie SN z dnia 19 stycznia 2012 r., I KZP 19/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 3 z aprbującymi uwagami R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego*

1) narada (gdy sąd orzeka w składzie kolegiальnym); 2) głosowanie; 3) sporządzenie wyroku na piśmie; 4) podpisanie wyroku; 5) ogłoszenie wyroku. Sąd Najwyższy przyjął, że „Wyrokowanie stanowi końcową fazę postępowania przed sądem, w którym rozstrzyga się o przedmiocie procesu. Wyodrębnić w nim można następujące wyraźne etapy: naradę nad wyrokiem (art. 108 k.p.k. i nast. oraz art. 408 k.p.k.), głosowanie nad wyrokiem (art. 111 i nast. k.p.k.), sporządzenie wyroku i ustne przytoczenie najważniejszych jego powodów (art. 418 k.p.k.). Każdy z tych etapów odgrywa istotną a przy tym autonomiczną rolę i nie może być eliminowany. Jakikolwiek „pójście na skróty” jest tu niedopuszczalne i stanowi głęboką wadę postępowania sądowego”²⁵. Słusznie też Sąd Najwyższy zauważył w omawianym postanowieniu, że publiczne ogłoszenie wyroku ma charakter absolutny i nie są przewidziane w tym względzie jakichkolwiek wyjątki.

Wyjątkowo dopuszczalne jest skrótowe publiczne ogłoszenie takiego wyroku polegające na możliwości pominięcia treści zarzutów oskarżenia (art. 418 § 1a k.p.k.), a w wypadku gdy ze względu na obszerność wyroku jego ogłoszenie wymagałoby zarządzenia przerwy lub odroczenia rozprawy, przewodniczący, ogłaszając wyrok, może poprzestać na zwięzłym przedstawieniu rozstrzygnięcia sądu oraz zastosowanych przepisów ustawy karnej. Przed ogłoszeniem wyroku przewodniczący uprzedza obecnych o takim sposobie ogłoszenia wyroku i o jego przyczynie oraz poucza o możliwości zapoznania się z pełną treścią wyroku po jego ogłoszeniu w sekretariacie sądu (art. 418 § 1b k.p.k.). Z przepisów tych jasno wynika, że nie pozwalają one na całkowite wyłączenie publicznego ogłoszenia wyroku.

Sąd Najwyższy podkreślił, że byt prawny wyroku konstytuują dwa elementy związane z jego powstaniem, a mianowicie sporządzenie na piśmie oraz ogłoszenie; sporządzony na piśmie i podpisany dokument nazwany wyrokiem, nie uzyskuje statusu wyroku w znaczeniu procesowym, gdyż nie został jeszcze wydany, skoro sekwencja czynności procesowych skutkująca wydaniem wyroku nie została zakończona w postaci jego ogłoszenia. Wyrok staje się obowiązującym nie z chwilą sporządzenia go na piśmie, czy nawet podpisania przez skład orzekający, lecz z chwilą ogłoszenia go²⁶. Ogłoszeniem zaś jest wypowiedzenie przez przewodniczącego składu orzekającego co najmniej sentencji wyroku²⁷. Zastosowanie innych niż ustna

---

w zakresie postępowania karnego za 2012 r., „Ius Novum” 2013, nr 2, s. 193–194; uchwała 7 sędziów SN z dnia 28 czerwca 2018 r., I KZP 2/18, OSNKW 2018, nr 8, poz. 54; postanowienie SN z dnia 15 kwietnia 2021 r., II KK 111/21, LEX nr 3226697; postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2021 r., II KK 319/20, LEX nr 3267919; wyrok SN z dnia 16 listopada 2020 r., V KK 607/19, LEX nr 3561617; postanowienie SN z dnia 12 grudnia 1961 r., II K 719/61, OSNKW 1962, nr 4, poz. 66; wyrok SN z dnia 4 października 2007 r., V KK 269/07, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 2184; E. Skretowicz, *Wyrokowanie sądu pierwszej instancji w sprawach karnych*, Lublin 1984, s. 104–105; tenże, *Wyrok sądu karnego pierwszej instancji. Z problematyki wyrokowania*, Lublin 1989, s. 49; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Artykuły 1–467*, t. I, Warszawa 2014, s. 1380–1381;

²⁵ Wyrok SN z dnia 21 stycznia 2004 r., II KK 168/03, OSN Prok. i Pr. 2004, nr 9, poz. 7; wyrok SN z dnia 30 kwietnia 2021 r., V KK 109/21, Prok. i Pr. 2021, nr 7–8, poz. 16.

²⁶ Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 9 czerwca 1999 r., II AKo 113/99, LEX nr 144180.

²⁷ P. Hofmański, *O jawności posiedzeń sądowych w procesie karnym* [w:] *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa Prof. A. Bulsiewiczza*, red. A. Marek, Toruń 2004, s. 133.

form do ogłoszenia wyroku wydawanego na rozprawie oznacza, że do wydania takiego orzeczenia de iure nie doszło. Jest to naruszenie przepisów prawa procesowego, które powoduje, iż nie dochodzi do wydania wyroku, pomimo uprzedniego odbycia narady, przeprowadzenia głosowania, sporządzenia dokumentu na piśmie i jego podpisania. Samo sporządzenie wyroku na piśmie nie oznacza, że istnieje wyrok w sensie prawnym²⁸.

Rozważając sposób zakończenia postępowania odwoławczego w takiej sytuacji, Sąd Najwyższy zasadnie uznał, że należy pozostawić apelację bez rozpoznania, bowiem skoro dokument opatrzony nazwą „wyrok”, nawet jeżeli zostanie włączony do akt sprawy, nie wywołuje skutków prawnych, w tym w szczególności nie uprawnia stron postępowania do wniesienia środka odwoławczego; brak jest substratu zaskarżenia²⁹. Takie stanowisko także co do kasacji zajął wcześniej Sąd Najwyższy, stwierdzając, że „Warunkiem istnienia w obrocie prawnym wyroku, będącego efektem przeprowadzonej rozprawy, jest sporządzenie go na piśmie, podpisanie go przez członków składu orzekającego i publiczne, ustne ogłoszenie. Zaniechanie ogłoszenia wyroku wydanego na rozprawie apelacyjnej, a w szczególności uznanie go za ogłoszony na podstawie art. 100 § 1a zdanie drugie k.p.k., powoduje, że wniesienie kasacji jest niedopuszczalne z mocy ustawy, ponieważ nie istnieje substrat zaskarżenia w postaci wyroku”³⁰.

Na aprobatę zasługują też wywody Sądu Najwyższego co do sposobu procedowania we wcześniejszym etapie postępowania w takiej sytuacji. Rację ma Sąd Najwyższy, że w razie wniesienia apelacji prezes sądu, przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia, stwierdzając, że doszło do ogłoszenia wyroku, powinien odmówić jej przyjęcia (art. 429 § 1 k.p.k.). W wypadku gdy nie wniesiono takiego środka, podczas czynności zmierzających do skierowania wyroku do wykonania powinien także ocenić, czy w obrocie prawnym funkcjonuje wyrok w sensie procesowym, który ma walor prawomocności. Stwierdzenie przez niego prawomocności jest jedynie czynnością deklaratoryjną, która nie konstytuuje prawomocności, a tym bardziej nie sanuje takich wadliwości związanych z wydaniem wyroku, których skutkiem jest fakt, że wyrok nie istnieje w sensie procesowym.

Skutkiem publicznego nieogłoszenia wyroku jest jego nieistnienie, co w doktrynie określane jest jako *sententia non existens*³¹. W piśmiennictwie twierdzi się, że nieuzasadnione jest tworzenie odrębnej kategorii pojęciowej w postaci *negotium non existens*, pomimo braku takiej regulacji normatywnej w procedurze karnej³². Argumentuje się przy tym, że w doktrynie wskazuje się wyróżnianie *negotium non*

²⁸ J. Kasiński, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2020 r., sygn. akt II KK 148/20, dotyczącego warunków istnienia wyroku wydanego na rozprawie*, „Studia Prawnoustrojowe UWM” 2021, nr 54, s. 638.

²⁹ Zob. też wyrok SN z dnia 29 czerwca 2023 r., IV KK 227/23, Legalis.

³⁰ Postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2020 r., II KK 148/20, OSNKW 2021, nr 1, poz. 5.

³¹ B. Janusz-Pohl, *O wyroku nieistniejącym w polskim postępowaniu karnym*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 12, s. 3–5; K. Markiewicz, *Problem „sententia non existens” na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego*, „Rejent” 2002, nr 11, s. 100.

³² A. Dziergawka, *Konsekwencje wyroków nieistniejących. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 9.03.2022 r., I KZP 8/21*, „Przeгляд Sądowy” 2023, nr 6, s. 104–114.

existens, które powinno być możliwe wyłącznie, gdy termin ten obowiązuje w prawie stanowionym³³, co pozwoliłoby na przewidzenie skutków sięgnięcia do takiej konstrukcji i na zapewnienie pewności i stabilności prawa. Podkreśla się, że konstrukcja ta jest wykorzystywana i aprobowana w celu usunięcia pozoru działalności jurysdykcyjnej sądu z uwagi na kwalifikowaną wadę orzeczenia, lecz powinna być potwierdzona przez ustawodawcę. W związku z tym została zgłoszona propozycja uczynienia z tego uchybienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej i uzupełnienie katalogu art. 439 § 1 k.p.k., na wzór przesłanki z art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k., co stanowiłoby ważną z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku prawnego, bezwzględną przyczynę odwoławczą, skutkującą uchynieniem wydanego wyroku, a zatem jego rzeczywistym wyeliminowaniem z obrotu prawnego³⁴.

5. NIENALEŻYTA OBSADA SĄDU (ART. 439 § 1 PKT 2 K.P.K.)

5.1. UDZIAŁ W SKŁADZIE SĄDU SĘDZIEGO POWOŁANEGO NA WNIOSEK KRS PO ZMIANACH Z 2017 R.

Sądowi Najwyższemu została przedstawiona do rozstrzygnięcia kwestia oceny udziału w składzie sądu sędziego powołanego na wniosek KRS po zmianach z 2017 r. w kontekście zarzutu nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Rozstrzygając ten problem Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r. I KZP 2/22, (OSNK 2022, nr 6, poz. 22) wyjaśnił, że:

1. Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1;
2. brak podstaw do przyjęcia a priori, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach;
3. zgodnie z pkt 2 uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (sygn. BSA I-4110-1/20) brak wniosku strony złożonego w oparciu o art. 41 k.p.k., nie zamyka drogi do podnoszenia i badania tej kwestii przez sąd z urzędu, w trybie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. – również po przeprowadzeniu stosownego testu. Nie sposób bowiem przyjęć, że sąd, w składzie którego zasiada sędzia, co do którego instytucjonalnej bezstronności, czy wprost niezawisłości, istnieją

---

³³ S. Sołtysiński, *Rozważania o nieważnych i nieistniejących czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni* [w:] *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi J. Rajskiemu*, Warszawa 2007, s. 311, 317.

³⁴ A. Dziergawka, *Konsekwencje...*s. 110.

uzasadnione wątpliwości, jest sądem należycie obsadzonym. Wynik przeprowadzonego testu sąd odwoławczy winien przedstawić w uzasadnieniu swego orzeczenia, o ile będzie je sporządzał;

4. wskazać trzeba, że skoro uchwała 3 Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., lokuje omawianą kwestię w przestrzeni należytej obsady sądu, i w konsekwencji skutków z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., to nie można pozbawić sądu, zwłaszcza odwoławczego, możliwości badania jej z urzędu. Brak jakichkolwiek podstaw ustawowych ku temu, aby przyjmować, że kontrola prawidłowości obsady sądu może nastąpić wyłącznie na wniosek strony;
5. wniosek o wyłączenie ze składu sądu powszechnego osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., nie może być rozpoznawany przez sąd mający w swoim składzie takiego sędziego; w przeciwnym razie dojdzie do sytuacji objętej zakazem *nemo iudex in causa sua*;
6. środek odwoławczy zawierający zarzuty dotyczące omawianego uchybienia w procedurze powołania sędziego nie może być rozpoznany przez sąd, w skład którego wchodzi osoba powołana w takiej samej procedurze;
7. reguły określone w pkt 5 i 6 niniejszej uchwały, dla zachowania przymiotów rzetelnego i sprawiedliwego procesu, muszą obowiązywać bez ograniczeń, w każdym przypadku, również wówczas, gdy z prawa europejskiego (art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej) należy wywieść nakaz odstąpienia od stosowania przepisów prawa krajowego określających sposób wyłaniania składu sądu właściwego do rozpoznania takiego wniosku;
8. kontrola bezstronności sędziego prowadzona przez właściwy sąd z urzędu w trybie art. 42 § 1 k.p.k. może zostać uruchomiona również przez każdego sędziego zasiadającego w jego składzie.

Stwierdzenia te są trafne i wsparte gruntowną argumentacją w uzasadnieniu uchwały. Z tego powodu nie ma potrzeby przytaczania i dalszego ich rozwijania., a ponadto zostały zaaprobowane w literaturze³⁵. Uchwała ta została podjęta przed uchwaleniem ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw³⁶, którą został wprowadzony tzw. ustawowy test niezawisłości i bezstronności sędziego. W związku z nie sposób nie odnieść się do aktualności tej uchwały. Słusznie w doktrynie zauważa się, że ze względu na wiele ograniczających go warunków i wymogów formalnych, wątpliwe jest, aby ustawowy „test bezstronności” w ogóle był możliwy do zastosowania w sposób nie naruszający gwarancji wynikających z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a nadto o test ustawy przewiduje

---

³⁵ Glosa do tej uchwały K. Lipińskiego, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 2, s. 59–71; J. Matras [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 1016–1017.

³⁶ Dz.U. z 2022 r. poz. 1259).

wyłącznie procedurę prewencyjnego badania prawidłowości składu sądu, co nie wyklucza testu następczego³⁷.

Sąd Najwyższy oparł się na wiążącej go jako mającej moc zasady prawnej³⁸ uchwalę trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r.³⁹, w której przyjęto, że : „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”. Stanowisko to jest konsekwentnie zajmowane przez Sąd Najwyższy⁴⁰.

Trafnie Sąd Najwyższy podkreśla, że:

- „Brak podstaw do przyjęcia a priori, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Oznacza to, że należy wykazać in concreto,

---

³⁷ K. Lipiński, *Konsekwencje wątpliwości co do instytucjonalnej bezstronności sędziego. Glosa do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r.*, I KZP 2/22, OSP 2023, nr 2, s. 69. Zob. też K. Lipiński, *Ustawowy test niezawisłości i bezstronności sędziego w sprawach karnych*, „Palestra” 2022, nr 10, s. 8–32.

³⁸ Wprawdzie w Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2020.poz. 61), stwierdził jej niezgodność z Konstytucją RP, gdyż uchwała ta nie zawiera norm generalnych i abstrakcyjnych i z tego powodu nie mogła być kwalifikowana jako przepis prawa w rozumieniu art. 188 pkt 3 Konstytucji RP (Zob. postanowienie SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, nr 10, poz. 41; postanowienie SN 23 listopada 2022 r., I KO 79/21, LEX nr 3518152; postanowienie SN z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 80/21, LEX nr 3491426; uchwała SN z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022, nr 10, poz. 95; wyrok SN z dnia 26 lipca 2022 r., III KK 404/21 OSNK 2023, nr 5–6, poz. 22; wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2023 r., III KK 375/21, OSNK 2023, nr 5–6, poz. 29; wyrok z dnia 7 czerwca 2023 r., III KK 109/23, LEX nr 3567563;

³⁹ BSA I-4110-1/2020, OSNK 2020, nr 2, poz. 7.

⁴⁰ Postanowienie SN z dnia 19 sierpnia 2020 r., IV KO 35/20, LEX nr 3168873; postanowienie SN z dnia 18 listopada 2020 r., IV KK 290/20, LEX nr 3144843; postanowienie SN z dnia 17 lutego 2021 r., IV KK 17/21, LEX nr 3121320; postanowienie SN z dnia 17 marca 2021 r., I KK 28/21, LEX nr 3148243; postanowienie SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, nr 10, poz. 41; postanowienie SN z dnia 18 listopada 2021 r., V KK 475/21, LEX nr 3330791; postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21, LEX nr 3370259; wyrok SN z dnia 23 lutego 2022 r., II KO 96/21, LEX nr 3403002; postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2022 r., V KO 22/22, LEX nr 3408523; postanowienie SN z dnia 18 sierpnia 2022 r., II KS 15/22, LEX nr 3410925; wyrok SN z dnia 11 stycznia 2023 r., II KO 111/21, LEX nr 3508957; wyrok SN z dnia 15 marca 2023 r., IV KS 7/23, LEX nr 3569361; wyrok SN z dnia 25 maja 2023 r., II KK 261/21, LEX nr 3574074; postanowienie SN z dnia 16 sierpnia 2023 r., II PUB 2/22, LEX nr 3594051; wyrok SN z dnia 11 października 2023 r., III KK 185/23, LEX nr 3616764; wyrok SA w Warszawie z dnia 13 lipca 2022 r., II Aka 173/21, LEX nr 3445640.

że z uwagi na dające się zidentyfikować okoliczności związane z powołaniem danego sędziego do sądu, istnieją tego rodzaju wątpliwości, iż sąd w składzie którego zasiada taki sędzia jest sądem nienależycie obsadzonym”⁴¹;

- „Przeprowadzając test niezależności i bezstronności sądu w kontekście ewentualnego zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., należy mieć na względzie szereg okoliczności. Oprócz wadliwości samego procesu nominacyjnego sędziego, istotną rolę w tej ocenie powinny odgrywać m.in.: równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej z objęciem ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS w zakresie danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów, fakt uzyskania nominacji na stanowiska funkcyjne pozostający w dyskrejonalnej kompetencji władzy politycznej, udział w pracach gremiów powiązanych z władzą polityczną, wykonywanie określonych zadań lub funkcji na podstawie arbitralnych decyzji władzy politycznej, co obejmuje również tzw. delegacje ministerialne, dodatkowe zatrudnienie w jednostkach bezpośrednio podporządkowanych władzy politycznej, charakter sprawy, do której rozstrzygnięcia ukształtowano dany skład sądu, a także działalność publiczna i wypowiedzi danego sędziego, wykraczające poza gwarantowane przez Konstytucję ramy udziału w debacie publicznej, a wskazujące na zaangażowanie w realizację określonych celów politycznych władzy wykonawczej”⁴².

W kontekście tych twierdzeń nie sposób podzielić poglądu, że „Wobec osób powołanych przez Prezydenta RP do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS, ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., zachodzi konieczność stwierdzenia wystąpienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., ilekroć brali oni udział w wydaniu orzeczenia. Jeżeli orzeczenie zostało wydane przez sędziego Sądu Najwyższego powołanego

---

⁴¹ Postanowienie SN z dnia 27 czerwca 2023 r., II KO 121/22, LEX nr 3576674; postanowienie SN z dnia 19 kwietnia 2023 r., III KK 125/23, LEX nr 3591412; postanowienie SN z dnia 14 marca 2023 r., I KK 9/23, LEX nr 3570576; wyrok SN z dnia 9 lutego 2023 r., II KS 21/22, LEX nr 3498570; postanowienie SN z dnia 16 listopada 2022 r., II KO 98/22, LEX nr 3458393; postanowienie SN z dnia 31 sierpnia 2022 r., II KK 85/22, LEX nr 3483634; postanowienie SN z dnia 24 sierpnia 2022 r., III KK 216/22, LEX nr 3483017; postanowienie SN z dnia 14 lipca 2022 r., V KK 54/22, LEX nr 3416046; postanowienie SN z dnia 14 lipca 2022 r., III KK 227/22, LEX nr 3480987; postanowienie SN z dnia 14 lipca 2022 r., III KK 115/22, LEX nr 3480981; postanowienie SN z dnia 13 lipca 2022 r., III KK 93/22, LEX nr 3480468; postanowienie SN z dnia 5 lipca 2022 r., II KK 72/22, LEX nr 3478519; postanowienie SN z dnia 5 lipca 2022 r., III KO 62/22, LEX nr 3414735; wyrok SN z dnia 5 lipca 2022 r., III KS 26/21, LEX nr 3395271; postanowienie SN z dnia 30 czerwca 2022 r., IV KK 475/21, LEX nr 3477906; postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2022 r., II KK 198/22, LEX nr 3451951; postanowienie SN z dnia 6 kwietnia 2022 r., V KK 491/21, LEX nr 3421900; postanowienie SN z dnia 5 stycznia 2022 r., IV KK 590/21, LEX nr 3342327;

⁴² Wyrok z dnia 26 września 2023 r., II KK 288/23, LEX nr 3608288; Zob. też wyrok SN z dnia 18 lipca 2023 r., III KS 26/22, LEX nr 3601237; wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2023 r., II KK 119/22, LEX nr 3526941; wyrok SN z dnia 15 lutego 2023 r., II KK 571/22, OSNK 2023, nr 5–6, poz. 27; wyrok SN z dnia 8 lutego 2023 r., II KK 79/22, LEX nr 3526787; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 6 lutego 2023 r., II Aka 190/22, LEX nr 3586964

w wadliwej procedurze, nie jest niezbędne przeprowadzanie żadnych dodatkowych testów niezawisłości i bezstronności, a więc sprawdzania czy wadliwość ta w realiach konkretnej sprawy prowadziła do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁴³. „Szczególna postawa sędziego sądu powszechnego, który otrzymał nominację w wadliwej, niekonstytucyjnej procedurze przed Krajową Radą Sądownictwa - jak słusznie podkreśla Sąd Najwyższy - może uzasadniać przekonanie, iż mimo wszystko w odbiorze społecznym skład orzekający sądu z jego udziałem nie będzie obciążony zarzutem braku bezstronności czy braku niezawisłości. Postawa ta może się wyrażać w szczególności w informowaniu stron o ewentualnej potrzebie oceny w trybie procesowym spełnienia przez tego sędziego wymogów bezstronności, czy też samodzielnym inicjowaniu stosownej procedury w trybie przewidzianym w art. 41 § 1 k.p.k.”⁴⁴.

5.2. SPOSÓB OKREŚLENIA CZASU TRWANIA DELEGACJI SĘDZIEGO DO INNEGO SĄDU I SKUTKI PROCESOWE JEGO NARUSZENIA (ART.77 § 1 PKT U.S.P)

Sądowi Najwyższemu zostało przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne czy akt delegowania sędziego, powołujący w postawie jego wydania art. 77 § 1 pkt 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych, określający czas trwania delegacji sędziego do innego sądu przez odwołanie się do czasu pełnienia przez niego funkcji organu administracji sądowej w innym sądzie (prezesa sądu, wiceprezesa sądu), powoduje, że udzielenie delegacji było bezskuteczne, a sąd, w składzie którego orzekał taki sędzia, był nienależycie obsadzony, czy też akt taki jest skuteczny przy ustaleniu, że delegowanie do innego sądu nastąpiło na okres 2 lat, a orzekanie przez takiego sędziego w sądzie, do którego został delegowany nie stanowi okoliczności wskazanej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.?

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 września 2022 r., I KZP 10/22, (OSNK 2022, nr 11–12, poz.) wyraził pogląd, że: **Akt Ministra Sprawiedliwości delegowania sędziego do innego sądu na czas określony nie dłuższy niż dwa lata musi wskazywać początkową i końcową datę delegacji (art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2020 r. poz. 2072 z późn. zm.). Orzeczenia wydane z udziałem tak nieprawidłowo delegowanego sędziego obciążone są bezwzględnym powodem uchylenia orzeczenia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na nienależytą obsadę sądu - także wówczas, gdy wydane zostały w ciągu dwóch lat od początku biegu delegacji. Delegowanie sędziego w oparciu o wskazaną podstawę prawną do orzekania w innym sądzie na „czas pełnienia funkcji” prezesa albo wiceprezesa sądu powszechnego, stanowi rodzaj delegacji, który nie znajduje umocowania w ustawie i nie wywołuje skutków prawnych⁴⁵.**

⁴³ Postanowienie SN z dnia 12 kwietnia 2022 r., V KZ 64/21, LEX nr 3421919.

⁴⁴ Wyrok SN z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21, OSNK 2023, nr 5–6, poz. 24.

⁴⁵ Tak też: Wyrok SN z dnia 27 lutego 2023 r., III KO 121/22, LEX nr 3556229; wyrok SN z dnia 21 grudnia 2022 r., III KK 311/22, LEX nr 3456475; wyrok SN z dnia 24 czerwca 2022 r., III KK 264/22, LEX nr 3391965; wyrok SN z dnia 24 maja 2022 r., V KK 242/21, LEX nr 3446460; wyrok SN z dnia 5 maja 2022 r., III KK 59/22, LEX nr 3409758; wyrok SN z dnia 30 marca

Pogląd ten jest trafny, a przytoczone na jego poparcie argumenty są w pełni przekonujące. Ponadto został on pozytywnie oceniony w doktrynie⁴⁶. Trzeba mieć na uwadze, że delegowanie sędziego jest odstępstwem od zasady, że sędzia jest uprawniony do orzekania wyłącznie w sądzie wskazanym w akcie powołania, wyznaczającym w sposób wyraźny jego siedzibę⁴⁷. Możliwość delegowania przez Ministra Sprawiedliwości sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym, ma na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów (art. 77 § 1 pkt 1 u. s. p.); stanowi czasowe odstępstwo od prawnej zasady związania sędziego z miejscem służbowym jego urzędowania i sprawowania władzy sądowniczej⁴⁸. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, powołując określoną osobę do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, wyznacza miejsce służbowe (siedzibę) sędziego. Jurysdykcja sędziego obejmuje orzekanie we wszystkich sprawach w swoim miejscu służbowym, a w innych sądach w przypadkach określonych w ustawie (art. 55 § 4 u.s.p.). Urząd sędziego pełniony jest zawsze na określonym stanowisku i w konkretnym miejscu służbowym⁴⁹. Naczelną zasadą ustrojową wynikającą z art. 180 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – jak trafnie zauważył SN – jest nie tylko nieusuwalność sędziego z zajmowanego urzędu, lecz również to, że sędzia orzeka (sprawuje wymiar sprawiedliwości) tylko w obrębie jednej, konkretnie wyznaczonej siedziby, którą określa akt powołania przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (art. 179 Konstytucji RP). Sędzia danego szczebla sądownictwa powszechnego (rejonowego, okręgowego lub apelacyjnego) nie pełni służby w jakimkolwiek miejscu służbowym (w dowolnym sądzie), lecz tylko w takim miejscu, które zostało mu ściśle wyznaczone przez Prezydenta RP⁵⁰. Wiąże się bezpośrednio ze statusem sędziego, wynikającym z jego miejsca służbowego, które – podobnie jak stanowisko sędziowskie – jest podstawo-

---

2022 r., III KK 11/22, LEX nr 3419035; wyrok SN z dnia 3 marca 2022 r., III KK 454/21, LEX nr 3409122; wyrok SN z dnia 23 lutego 2022 r., II KO 96/21, LEX nr 3403002; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2022 r., V KK 101/21, LEX nr 3394820; wyrok SN z dnia 8 grudnia 2021 r., IV KK 133/20, LEX nr 3537276; wyrok SN z dnia 7 grudnia 2021 r., V KK 536/21, LEX nr 3537801; wyrok SN z dnia 28 października 2021 r., II KO 18/21, OSNK 2022, nr 11–12, poz. 40; postanowienie SN z dnia 15 października 2021 r., IV KS 45/21, LEX nr 3520564; wyrok SN z dnia 16 września 2021 r., IV KK 256/21, LEX nr 3412796; wyrok SN z dnia 9 września 2021 r., IV KK 384/21, LEX nr 3231828; wyrok SN z dnia 2 września 2021 r., V KS 24/21, LEX nr 3223815; wyrok SN z dnia 25 sierpnia 2021 r., IV KK 152/21, LEX nr 3344300; wyrok SN z dnia 21 lipca 2021 r., II KK 208/20, LEX nr 3207870; wyrok SN z dnia 6 lipca 2021 r., IV KK 295/21, LEX nr 3231822; wyrok SN z dnia 25 maja 2021 r., IV KK 70/21, OSNK 2021, nr 8, poz. 32.

⁴⁶ Głosa do tego postanowienie R.A. Stefańskiego, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 3, s. 43–50.

⁴⁷ M. Kornak, *Głosa do postanowienia SN z 19.01.2012 r.*, I KZP 17/11, LEX 2012.

⁴⁸ Wyrok TK z dnia 15 stycznia 2009 r., K 45/07, OTK-A 2009, nr 1, poz. 3.

⁴⁹ S. Dąbrowski, A. Łazarska [w:] *Prawo o ustroju* ...s. 238.

⁵⁰ Wyrok SN z dnia 17 marca 2016 r., III KRS 41/12, LEX nr 2288952; wyrok SN z dnia 10 marca 2016 r., III KRS 38/12, LEX nr 2288951; wyrok SN z dnia 8.06.2010 r., III KK 419/09, OSNwSK 2010, nr 1, poz. 1165.

wym elementem tworzącym byt i zakres jurysdykcji sędziego⁵¹. Aczkolwiek „Nie sposób przyjąć a priori, że każdy sędzia delegowany za jego zgodą przez Ministra Sprawiedliwości – jak podkreśla Sąd Najwyższy – nie spełnia wymogu niezawisłości i bezstronności, oraz że w każdym przypadku – bez względu na okoliczności – występuje wówczas bezwzględna przyczyna odwoławcza. Prawdą jest, że naruszenie prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu może być związane z faktem delegacji sędziego za jego zgodą przez Ministra Sprawiedliwości. Musi ono wynikać wszak nie tylko z samego faktu delegacji, ale również z okoliczności z nią związanych albo równocześnie występujących, wykazujących brak bezstronności albo podważających ją w sposób obiektywny. Oznacza to, że skarżący zobowiązany był do wykazania, że doszło w konkretnym przypadku do przełamania domniemania bezstronności i niezawisłości. Chodzi zatem o szczególne okoliczności uzasadniające w konkretnym przypadku odnoszonym do danego sędziego przypuszczenie, że gwarancje niezawisłości zostały w istotny sposób osłabione”⁵².

Delegowanie sędziego przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie może być na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata, albo na czas nieokreślony (art. 77 § 1 in fine u. s. p.). Ustawa nie wskazuje, w jaki sposób mają być określone granice czasowe delegowania sędziego na czas określony. Z punktu widzenia językowego zwrot „czas” oznacza m.in. „wyodrębniony okres albo między dwoma zdarzeniami albo potrzebny do dopełnienia czyjejś czynności, akcji, albo przewidywany do wykonania jakiejś czynności, akcji”⁵³. W kontekście określenia okresu delegowania sędziego należy odrzucić pierwsze ze znaczeń słowa „czas”, gdyż nie występuje w nim końcowe zdarzenie. W grę wchodzi pozostałe ze znaczeń, które dotyczy wykonania czynności. Takie znaczenie tego słowa pozwala na oznaczenie tylko górnej granicy, a zatem wydawałoby się, że granicę początkową stanowi data wydania zarządzenia o delegowaniu sędziego. Takie jej określenie zakładałoby fikcję, gdyż sędzia praktycznie nie może realizować swoich obowiązków w innym sądzie od tego momentu; musi otrzymać zarządzenie o delegowaniu oraz stawić się w nowym miejscu służbowym, co wymaga określonego czasu. Istotną wskazówkę co do określenia tej granicy stanowi określenie w art. 77 § 1 in fine u.s.p. maksymalnego terminu trwania delegacji sędziego. Jest ona określona na poziomie dwóch lat. Nie budzi więc wątpliwości, że chodzi o czas

---

⁵¹ Uchwała TK z dnia 6 listopada 1991 r., W. 2/91, OTK 1991 poz. 20; uchwała SN z dnia 21 listopada 2001 r., I KZP 28/01, OSNKW 2002, nr 12, poz. 3; wyrok SN z dnia 1 października 2002 r., V KK 114/02, LEX nr 55231; uchwała SN z dnia 17 lipca 2007 r., III CZP 81/07, OSNC 2007, nr 10, poz. 154; J. Gudowski, *Urząd sędziego w prawie o ustroju sądów powszechnych*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 11–12, 19; T. Ereciński, J. Gudowski, J. Iwulski, *Prawa o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, red. J. Gudowski, Warszawa 2010, s. 267; E. Mazurczak, *Wybrane elementy statusu sędziego*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 9, s. 41–42; M. Jaślikowski, *Glosa do uchwały SN z 14.11.2007 r.*, BSA I-4110-5/07, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 10, s. 111–127.

⁵² Postanowienie SN z dnia 1 lipca 2022 r., III KK 207/22, LEX nr 3478450; postanowienie SN z dnia 23 czerwca 2022 r., IV KK 164/22, LEX nr 3370367; postanowienie SN z dnia 26 maja 2022 r., II KK 185/22, LEX nr 3448395; postanowienie SN z dnia 16 maja 2022 r., II KK 66/22, LEX nr 3438186; postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2022 r., III KO 18/22, LEX nr 3432960; postanowienie SN z dnia 9 marca 2022 r., II KO 126/21, LEX nr 3405573;

⁵³ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkówna, t. 7, Poznań 1996, s. 398.

kalendaryzowy. Prima vista wydaje się, że może być określony za pomocą dni, miesięcy i lat. Jest to jednak niemożliwe, gdyż jest to termin ciągły, który może być określony od dnia do dnia. Na przeszkodzie takiego określania okresu delegacji stoi także jego uzupełnienie w ustawie słowem „określony”, które oznacza „taki, który nie budzi wątpliwości, jest sprecyzowany, oczywisty, jasny, wyraźny”⁵⁴. Wskazuje ono, że okres delegacji musi być oznaczony w sposób precyzyjny, by nie było wątpliwości co do czasu jej trwania. Ponadto sprzeciwia się temu fakt, że delegowanie sędziego – jak już podkreślano – jest odstępstwem od prawnej zasady związania sędziego z miejscem służbowym jego urzędowania i stanowi istotną gwarancję niezawisłości sędziowskiej⁵⁵. W związku z tym przepis dopuszczający delegację musi być interpretowany ściśle i według jak najdalej zobiektywizowanych kryteriów⁵⁶. Gwarancję nienaruszenia tej zasady daje tylko bardzo precyzyjne oznaczenie tego okresu. Postulat ten spełnia oznaczenie go za pomocą konkretnej daty początkowej i końcowej. Słusznie podkreśla się w orzecznictwie, że w przeciwnym wypadku nie tylko pojawiają się wątpliwości co do obliczania terminu delegacji, a brak tego określenia podważa gwarancyjny charakter delegacji⁵⁷. Trafnie Sąd Najwyższy w omawianym postanowieniu uznał, że tego wymogu nie spełnia określenie okresu trwania delegacji na czas pełnienia funkcji prezesa albo wiceprezesa sądu powszechnego.

Ze względu na to, że w wypadku delegowania sędziego do wykonywania obowiązków w innym sądzie, akt delegacyjny spełnia funkcję legitymującą sędziego do czasowego orzekania w określonym sądzie, innym niż jego sąd macierzysty, wadliwość tego aktu powoduje, że sędzia przekracza zakres władzy w aspekcie terytorialnym, orzekając poza sądem, w którym ma siedzibę, lub rzeczowym w razie orzekania w sądzie wyższego rzędu. Zasiadanie takiego sędziego w składzie sądu – jak słusznie przyjął Sąd Najwyższy w omawianym postanowieniu – powoduje, że taki sąd staje się sądem nienależycie obsadzonym.

W judykaturze i doktrynie prezentowany też jest inny pogląd, a mianowicie że sędzia orzekający bez delegacji lub na podstawie wadliwej delegacji jest osobą nieuprawnioną w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 in principio k.p.k.⁵⁸. Pogląd ten opiera

⁵⁴ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 26, Poznań 2000, s. 192.

⁵⁵ W. Kozielewicz, *Instytucja delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie – aspekty ustrojowe i procesowe* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdły*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009, s. 183 i 188; S. Dąbrowski, *Władza sądownicza – definicja, funkcja, atrybuty* [w:] *Pozycja ustrojowa sędziego*, red. R. Piotrowski, Warszawa 2015, s. 31.

⁵⁶ Uchwała SN z dnia 26 września 2002 r., I KZP 28/02, OSNKW 2002, nr 11–12, poz. 99; wyrok SN z dnia 18 listopada 2009 r., III KK 188/09, LEX nr 560589.

⁵⁷ Uchwała SN z dnia 19 lutego 2003 r., I KZP 51/02, OSNKW 2003, nr 3–4, poz. 25; wyrok SA w Katowicach z dnia 10 października 2002 r., II AKa 509/01, OSA 2003, nr 7, poz. 76.

⁵⁸ Wyrok SN z dnia 18 stycznia 1978 r., V KR 198/77, OSNKW 1978, nr 9, poz. 104; wyrok SN z dnia 28 listopada 2006 r., III KK 53/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2258 z głosem aprobującym L. Meringa, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2007, nr 3, s. 131–142; postanowienie SN z dnia 5 marca 2019 r., II KK 257/18, OSNKW 2019, nr 5, poz. 28; postanowienie SN z dnia 15 grudnia 2021 r., IV KS 62/21, LEX nr 3324511; T. Grzegorzczak, *Kodeks ...s. 1474–1475*; T. Grzegorzczak [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2022, s. 1084; J. Grajewski, S. Steinborn [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 425–673*, red. L.K. Paprzycki, t. II, Warszawa 2013, s. 97.

się na zbyt szerokim rozumieniu pojęcia osoby nieuprawnionej⁵⁹. Zwrot „osoba nieuprawniona” zawarty w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. powszechnie interpretuje się zwięzająco jako obejmujący osobę należącą do składu orzekającego w ogóle nieposiadającą uprawnień sędziowskich⁶⁰.

Mając powyższe na uwadze nie sposób aprobować poglądu Sądu Najwyższego, że samo wadliwe oznaczenie czasu delegacji nie rodzi skutków, gdyż nie dotyczy elementów decydujących o skutecznym i ważnym delegowaniu sędziego⁶¹. Zasadnie w literaturze twierdzi się, że delegacja musi zawierać określenie zarówno czasu początkowego, jak i końcowego delegacji, która w przypadku przedłużenia o kolejny okres, także musi być ściśle określona⁶². Uchybienie, o jakim mowa art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. powstaje wtedy, gdy sędzia nie ma w ogóle delegacji do orzekania w danym sądzie, jak i wtedy, gdy jego delegacja nie spełnia ustawowych wymogów warunkujących ważność i skuteczność aktu delegowania⁶³.

6. SKUTKI NIEOBECNOŚCI NA ROZPRAWIE OBROŃCY OBLIGATORYJNEGO (ART. 439 § 1 PKT 10 K.P.K.)

Obrona obligatoryjna zachodzi m.in. wówczas, gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem oskarżonego nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona (*tempore criminis*) albo czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny (*tempore procedendi*) [art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.]. Udział takiego obrońcy w rozprawie jest obowiązkowy (art. 79 § 3 k.p.k.).

Niebranie w niej udziału obrońcy stanowi bezwzględny powód odwoławczy określony w art. 439 § 1 pkt 10 *in fine* k.p.k. Obrona obligatoryjna w tych wypadkach trwa dopóty do dopóki sąd na podstawie opinii biegłych psychiatrów nie

---

⁵⁹ P. Czarnecki, *Kwalifikacja przy delegacji... bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. czy też raczej 439 § 1 pkt 2 k.p.k.?*, „*Ius Novum*” 2009, nr 4, s. 92.

⁶⁰ Postanowienie SN z dnia 4 sierpnia 2021 r., II KK 306/21, LEX nr 3398251; postanowienie SN z dnia 29 kwietnia 2021 r., III KK 115/21, LEX nr 3252695; postanowienie SN z dnia 18 lutego 2021 r., V KK 506/20, LEX nr 3224228; postanowienie SN z dnia 26 maja 2020 r., IV KK 110/20, LEX nr 3275669; postanowienie SN z dnia 31 marca 2011 r., II KK 265/10, OSNKW 2011, nr 7, poz. 59; postanowienie SN z dnia 3 kwietnia 2002 r. II KZ 5/02, LEX nr 563137; wyrok SN postanowienie SN z dnia 22 października 2008 r., III KK 139/08, LEX nr 609169; postanowienie SA w Krakowie z dnia 14 maja 2014 r., II AKo 34/14, LEX nr 1514944; J. Grajewski, S. Steinborn [w:] *Kodeks...*, red. L.K. Paprzycki, t. II, s. 96; D. Świecki [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. II, Warszawa 2013, s. 428; D. Świecki [w:] *Kodeks... red. J. Skorupka 2020*, s. 1243; J. Matras [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020, s. 986; K.T. Boratyńska, P. Czarnecki [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, s. 1249; S. Zabłocki, M. Klubińska [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, t. IV, Warszawa 2021, s. 353.

⁶¹ Postanowienie SN z dnia 16 grudnia 2021 r., IV KO 109/21, LEX nr 3322092; postanowienie SN z dnia 9 marca 2022 r., III KO 1/22, LEX nr 3410048; zarządzenie SN z dnia 20 października 2021 r., II KO 58/21, LEX nr 3520580.

⁶² L. Mering, *Delegacja sędziego do orzekania w konkretnej sprawie w sądzie wyższej instancji. Głosa do wyroku SN z 28.11.2006 r., III KK 53/06*, „*Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa*” 2007, nr 3, s. 135.

⁶³ Postanowienie SN z dnia 8 marca 2018 r., IV KK 12/18, LEX nr 2498035.

stwierdzi, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Może to uczynić wtedy, gdy uzna za uzasadnioną opinię biegłych lekarzy psychiatrów, że czyn oskarżonego nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem oraz że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny (art. 79 § 4 k.p.k.).

W kontekście tej regulacji powstała wątpliwość czy nieobecność obrońcy na rozprawie w przypadku braku wydania przez sąd postanowienia, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy, stanowi uchybienie o randze bezwzględnej przyczyny odwoławczej w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., mimo że z opinii biegłych lekarzy psychiatrów wynika, iż poczytalność oskarżonego w czasie popełnienia czynu nie była wyłączona ani w znacznym stopniu ograniczona, a stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala mu na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 września 2022 r., I KZP 10/21 (OSNK 2022, nr 6, poz. 23) stwierdził, że: **Nieobecność obrońcy obligatoryjnego (art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.) na rozprawie w przypadku braku wydania przez sąd postanowienia stwierdzającego brak obligatoryjności obrony (art. 79 § 4 k.p.k.), stanowi uchybienie będące bezwzględną przyczyną odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. także wówczas, gdy z opinii biegłych lekarzy psychiatrów wynika, iż poczytalność oskarżonego w czasie popełnienia czynu nie była wyłączona ani w znacznym stopniu ograniczona, a nadto, że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala mu na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny.**

Jest to pogląd trafny. Uzasadniając go Sąd Najwyższy odwołał się w pierwszej kolejności do wykładni historycznej. W myśl pierwotnego brzmienia art. 79 § 4 k.p.k. oskarżony musiał korzystać z pomocy obrońcy do prawomocnego zakończenia postępowania, mimo że w toku postępowania biegli lekarze psychiatrzy stwierdzili, że poczytalność oskarżonego nie budzi wątpliwości. Następnie zmieniono jego treść⁶⁴, stanowiąc, że udział obrońcy w dalszym postępowaniu nie jest obowiązkowy, jeżeli w toku postępowania biegli lekarze psychiatrzy stwierdzą, że poczytalność oskarżonego zarówno w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu, jak i w czasie postępowania nie budzi wątpliwości, a prezes sądu, na rozprawie sąd, może cofnąć wyznaczenie obrońcy. Obrona obligatoryjna ustawała z mocy prawa, a o pozbawieniu oskarżonego obrońcy z urzędu, mógł zdecydować prezes sądu lub sąd.

W aktualnej wersji⁶⁵ art. 79 § 4 k.p.k. sąd jest obowiązany orzec, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy w wypadku gdy uzna za uzasadnioną opinię biegłych lekarzy psychiatrów, że czyn oskarżonego nie został popełniony w warunkach wyłączenia

---

⁶⁴ Ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. 2003.r., Nr 17, poz. 155 ze zm.).

⁶⁵ Nadanej ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 ze. zm.).

lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem i że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny. Trafnie Sąd Najwyższy podkreśla, że „Obrona obligatoryjna w wypadkach wskazanych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. ustaje dopiero z chwilą wydania przez sąd postanowienia, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy (art. 79 § 4 k.p.k.). (...) To nie sama treść opinii sądowo-psychiatrycznej stanowi o istnieniu lub braku obligatoryjnej obrony oskarżonego na rozprawie (art. 79 § 3 k.p.k.), ale przesądza o tym dopiero postanowienie sądu wydane po tym, jak opinia biegłych lekarzy psychiatrów zostanie złożona do akt sprawy”⁶⁶.

Dopóki nie zostanie wydane takie postanowienie udział obrońcy w rozprawie jest nadal obowiązkowy. Postanowienie sądu ma charakter konstytutywny. W kontekście treści art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. nie budzi wątpliwości, że nieobecność obrońcy na rozprawie, mimo że takie postanowienie nie zostało wydane stanowi bezwzględny powód odwoławczy w nim określony⁶⁷. Trzeba mieć na uwadze, że „Instytucja obrony obligatoryjnej pełni funkcję gwarancyjną i opiera się na założeniu, że w sytuacjach określonych w art. 79 § 1 i 2 k.p.k. występowanie oskarżonego bez obrońcy w postępowaniu powodowałoby ograniczenie jego prawa do obrony”⁶⁸.

7. PRZESŁANKI ROZSTRZYGANIA PRZEZ SĄD NAJWYŻSZY ZAGADNIEŃ PRAWNYCH (ART. 441 § 1 K.P.K.)

Rozstrzygając zagadnienia prawne przedstawione przez sądy odwoławcze, Sąd Najwyższy dokonuje kontroli spełnienia ich przesłanek. Słusznie podkreśla, że: **Przewidziana w przepisie 441 § 1 k.p.k. instytucja tzw. pytań prawnych stanowi odstępstwo od zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego wyrażonej w art. 8 k.p.k. Stosownie do niej, sąd karny - poza wyjątkiem wskazanym w § 2 tego przepisu - rozstrzyga samodzielnie zagadnienia faktyczne i prawne oraz nie jest związany rozstrzygnięciem innego sądu lub organu. Taki charakter wzajemnych relacji obu tych przepisów powoduje, że rozstrzyganie przez Sąd Najwyższy zagadnień prawnych, może być realizowane tylko z zachowaniem, wskazanych w art. 441 § 1 k.p.k., warunków ustawowych. Rozszerzenie tej możliwości - zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* - jest niedopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2012 r., I KZP 2/12, OSNKW 2012, z. 5, poz. 48). Z wyraźnego sformułowania tego przepisu wynika, że jednym z warunków**

⁶⁶ Wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2022 r., II KK 59/22, LEX nr 3392030; wyrok SN z dnia 21 kwietnia 2021 r., III KK 114/21, LEX nr 3215604; postanowienie SN z dnia 28 stycznia 2020 r., V KS 1/20, OSNKW 2020, nr 4, poz. 14; wyrok SN z dnia 13 czerwca 2019 r., IV KK 235/18, LEX nr 2687688; wyrok SN z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 662/18, LEX nr 2603301; wyrok SN z dnia 5 grudnia 2018 r., V KK 506/17, LEX nr 2591096; wyrok SN z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17, OSNKW 2018, nr 4, poz. 33. Tak też K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. I, Warszawa 2020, s. 436; R.A. Stefański [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, t. I, Warszawa 2017, s. 920; K. Dąbkiewicz, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015, s. 115.

⁶⁷ Wyrok SN z dnia 20 lipca 2023 r., I KK 390/22, LEX nr 3586124;

⁶⁸ Wyrok SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 2/11, LEX nr 1619489.

koniecznych do podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy jest to, by w postępowaniu odwoławczym wyłoniło się „zagadnienie prawne”, tj. istotny problem interpretacyjny, a więc taki, który dotyczy przepisu (przepisów) rozbieżnie interpretowanego w praktyce sądowej lub przepisu o wadliwej redakcji albo niejasno sformułowanego, dającego możliwość różnych interpretacji. Przedmiotem pytania prawnego może być nie tylko konkretny przepis ustawy, ale także kompleks wzajemnie powiązanych przepisów zamieszczonych w ustawie lub nawet odrębnych ustawach, jeśli tylko powstały na ich gruncie problem wymaga zasadniczej wykładni ustawy. Zagadnienie prawne musi przy tym powstać „przy rozpoznawaniu środka odwoławczego” i mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a to oznacza, iż związek tego zagadnienia z konkretną sprawą musi być taki, że od rozstrzygnięcia tego zagadnienia zależy rozstrzygnięcie danej sprawy. W trybie art. 441 § 1 k.p.k. nie jest więc rolą Sądu Najwyższego zajmowanie stanowiska w odniesieniu do pytania o charakterze abstrakcyjnym, choćby miało to istotne znaczenie dla praktyki. Co równie istotne, Sądowi Najwyższemu może być przedstawione wyłącznie zagadnienia prawne „wymagające zasadniczej wykładni ustawy”, tj. wykładni wychodzącej poza zwykłą wykładnię operatywną, a przy tym takiej, która odnosi się do ważnych zagadnień i mającej na celu zapobieganie rozbieżnościom interpretacyjnym w praktyce sądowej. Jest zatem oczywiste, że Sąd odwoławczy przed wystąpieniem z pytaniem prawnym musi podjąć próbę wyjaśnienia nasuwających się wątpliwości i dopiero stwierdziwszy, że nie może ich rozstrzygnąć, przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Tryb przewidziany w art. 441 § 1 k.p.k. nie może służyć temu, aby zasięgać „porady prawnej” Sądu Najwyższego w celu potwierdzenia prawidłowości rozumowania i argumentacji sądu odwoławczego, który nie ma żadnych wątpliwości co do interpretacji określonego przepisu ustawy lub kompleksu przepisów (...). Podjęcie uchwały w trybie art. 441k.p.k. jest więc niedopuszczalne, gdy Sąd odwoławczy w istocie nie ma wątpliwości co do znaczenia przepisu (lub przepisów) prawa, od którego zależy rozstrzygnięcie środka odwoławczego, a jego wystąpienie dyktowane jest potrzebą upewnienia się lub wręcz zasięgnięcia porady co do rozstrzygnięcia w zakresie rozpoznawanego środka (postanowienie SN z dnia 14 września 2022 r., I KZP 7/22, OSNK 2022, nr 11–12, poz. 41; postanowienie SN z dnia 9 marca 2022 r., I KZP 12/21, OSNK 2022, nr 4, poz. 12; postanowienie SN z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 15/21, OSNK 2022, nr 6, poz. 24; postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 17/21 (OSNK 2022, nr 7, poz. 26).

Trafnie zwraca także uwagę, że:

- Mimo że zagadnienie prawne kierowane w trybie przepisu art. 441 § 1 k.p.k. winno wyłonić się na gruncie konkretnej sprawy zawisłej przed sądem odwoławczym, to celem instytucji procesowej przewidzianej w tym przepisie nie jest udzielenie przez najwyższą instancją sądową odpowiedzi mającej stanowić wskazówkę określonego sposobu rozstrzygnięcia danej kwestii, lecz dokonanie zasadniczej wykładni określonego przepisu czy przepisów (postanowienie SN z dnia 9 marca 2022 r., I KZP 18/21, OSNK 2022, nr 3, poz. 10);
- zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy uzależnione jest od spełnienia kilku warunków. Po pierwsze, musi wyłonić się ono

przy rozpoznawaniu środka odwoławczego przez sąd. Po drugie, w zagadnieniu takim musi wystąpić istotny problem interpretacyjny związany z wykładnią przepisu, który w praktyce sądowej jest rozbieżnie interpretowany, albo też przepisu, który sformułowany jest wadliwie lub niejasno. Po trzecie, w sprawie takiej musi zachodzić konieczność dokonania „zasadniczej wykładni ustawy”, czyli sytuacja, w której przepis taki umożliwi rozbieżne interpretacje, co byłoby niekorzystne dla funkcjonowania prawa w praktyce. Po czwarte, między przedstawionym zagadnieniem prawnym a dokonanymi w sprawie ustaleniami faktycznymi musi zachodzić związek, który oznacza, że wyjaśnienie wątpliwości interpretacyjnych musi być niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy (...). Przekazanie zagadnienia prawnego jako stanowiące wyjątek od określonej w art. 8 § 1 k.p.k. zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego, musi być przy tym poprzedzone przez sąd pytający dokonaniem próby usunięcia podniesionych wątpliwości interpretacyjnych w drodze wykładni operatywnej (...). Przedmiotem pytania prawnego nie mogą być kwestie związane z ustaleniami faktycznymi, oceną dowodów czy też dotyczące możliwości zastosowania określonej normy do ustalonego w sprawie stanu faktycznego. Tryb wskazany w art. 441 k.p.k. nie służy także temu, by sądy odwoławcze, przy pomocy Sądu Najwyższego, upewniały się co do prawidłowości przyjmowanego przez nie stanowiska interpretacyjnego (postanowienie SN z dnia 9 marca 2022 r., I KZP 8/21, OSNK 2022, nr 3, poz. 8; postanowienie SN z dnia 9 marca 2022 r., I KZP 16/21, OSNK 2022, nr 3, poz. 9; postanowienie SN z dnia 14 września 2022 r., I KZP 10/21, OSNK 2022, nr 6, poz. 23; postanowienie SN z dnia 21 września 2022 r., I KZP 1/22, OSNK 2022, nr 11–12, poz. 43; postanowienie SN z dnia 16 listopada 2022 r., I KZP 14/22, LEX nr 3500591);

- musi istnieć bezpośredni związek pomiędzy przedstawionym zagadnieniem prawnym a rozpoznawaną przez sąd odwoławczy sprawą, przy czym wyjaśnienie wątpliwości interpretacyjnych musi być niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd Najwyższy dokonuje bowiem wykładni określonego przepisu lub przepisów tylko w związku ze sprawą, w której usunięcie wątpliwości prawnych pozwoli na prawidłowe jej rozstrzygnięcie. Nie udziela zaś w tym trybie odpowiedzi na pytania o charakterze abstrakcyjnym, choćby miały one istotne znaczenie dla praktyki (...). Wystąpienie z pytaniem prawnym, o którym mowa w art. 441 § 1 k.p.k., nie może również służyć poradnictwu prawnemu świadczonemu przez Sąd Najwyższy, nawet jeżeli rzeczywiście sąd pytający nie wie, jaką decyzję ma w sprawie podjąć (postanowienie SN z dnia 14 września 2022 r., OSNK 2023, nr 1, poz. 1).

8. SKŁAD SĄDU ODWOŁAWCZEGO (ART.449 § 1 K.P.K.)

Na rozprawie apelacyjnej - zgodnie z art.29 § 1 k.p.k. – sąd orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Ustawa stanowi inaczej w art. 449 § 2 k.p.k., w myśl którego sąd odwoławczy orzeka na rozprawie jednoosobowo w sprawach, w których postępowanie przygotowawcze zakończyło się w formie dochodzenia oraz w sprawach z oskarżenia prywatnego, z wyjątkiem sytuacji

gdy zaskarżone orzeczenie sąd pierwszej instancji wydał w innym składzie niż w składzie jednego sędziego. Wyjątek⁶⁹ taki jest też przewidziany w art. 14fa ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁷⁰. W myśl tego przepisu na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie roku po ich odwołaniu w sprawach rozpoznawanych według przepisów kodeksu postępowania karnego o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, na rozprawie apelacyjnej sąd orzeka w składzie jednego sędziego, jeżeli w pierwszej instancji sąd orzekał w takim samym składzie (ust. 1). Sąd orzeka na rozprawie apelacyjnej w składzie jednego sędziego również po upływie wspomnianego wyżej okresu, o jeżeli przewod sądowy na tej rozprawie rozpoczęto przed upływem tego okresu (ust. 2).

Na tle tego przepisu pojawił się problem w jakim składzie powinien orzekać na rozprawie apelacyjnej sąd odwoławczy w przypadku, gdy oskarżonemu w akcie oskarżenia zarzucono czyn zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, natomiast sąd I instancji w jego miejsce przypisał mu czyn zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica przekracza 5 lat.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 15/21(OSNK 2022, nr 6, poz. 24) trafnie wyjaśnił, że: **Art. 14fa ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 1842 z późn. zm.) dodanego przez art. 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1023) nie stosuje się w przypadku, gdy w wyroku skazującym sądu pierwszej instancji przypisano oskarżonemu czyn spełniający znamiona typu czynu zabronionego zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat.**

Pogląd ten zasługuje na aprobatę. Uzasadniając go Sąd Najwyższy wskazał, że przestępstwem zagrożonym karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, jest czyn rozumiany jako zdarzenia historyczne, który ma być poddany osądowi prawnokarnemu. Jest on określony w akcie oskarżenia, który wyznaczał granice rozpoznania sprawy i stanowi podstawę dla ustalenia, o jakie przestępstwo sprawa się toczy. Opis czynu i jego kwalifikacja prawna wskazana przez prokuratora w akcie oskarżenia nie są dla sądu wiążące, bowiem ten może dokonywać oceny prawidłowości opisu czynu oraz jego kwalifikacji prawnej (art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.), wynikającej z przeprowadzonych dowodami i dokonanych na ich podstawie ustaleń faktycznymi lub ze względów jurydycznych.

---

⁶⁹ Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2023 r., V KK 129/23, LEX nr 3574172; wyrok SN z dnia 19 kwietnia 2023 r., III KK 459/22, LEX nr 3582432; wyrok SN z dnia 9 marca 2023 r., V KK 194/22, LEX nr 3570545; postanowienie SN z dnia 7 kwietnia 2022 r., III KS 18/22, LEX nr 3419468.

⁷⁰ Dz.U. z 2023 r., poz. 1327 ze zm.

W doktrynie i judykaturze od dawna przyjmuje się, że przedmiotem postępowania i wyrokowania jest czyn przestępny i sąd nie jest skrępowany oceną prawną (czynu zawartą w oskarżeniu⁷¹. Słusznie Sąd Najwyższy w omawianym postanowieniu zauważył, że dokonanie przez sąd meriti zmiany kwalifikacji prawnej czynu zaproponowanej przez oskarżyciela publicznego w akcie oskarżenia ma doniosłe znaczenie prawne, gdyż decyduje nie tylko o reakcji karnoprawnej, ale ma także doniosłe implikacje o charakterze procesowym, np. w zakresie określenia składu sądu właściwego do rozpoznania danej sprawy. Rozważając znacznie dla określenia składu sądu drugiej instancji kwalifikacji prawnej czynu przyjętej przez sąd meriti uznał, że nie jest ona wiążąca, gdyż orzeczenie sądu pierwszej instancji nie jest prawomocne. Przyjęta kwalifikacja przedmiotem oceny w toku postępowania apelacyjnego i może być zmieniona przez sąd drugiej instancji⁷². Sąd Najwyższy podkreśla, że „Sąd odwoławczy po rozpoznaniu sprawy w granicach zaskarżenia, a jeżeli w środku odwoławczym zostały wskazane zarzuty stawiane rozstrzygnięciu również w granicach podniesionych zarzutów dotyczących prawidłowości kwalifikacji prawnej przyjętej przez sąd pierwszej instancji oraz w zakresie szerszym w przypadku wskazanym w art. 455 k.p.k., – może więc dojść do konkluzji, że przyjęta pierwotnie przez sąd pierwszej instancji kwalifikacja odpowiadająca przestępstwu zagrożonemu karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat jest wadliwa, zaś prawidłowa byłaby – in casu – subsumcja wedle przepisu przewidującego karę pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności”.

Rację ma Sąd Najwyższy, że;

- „Użyte w art. 25 § 1 k.p.k. określenie «w sprawach o przestępstwa» nie może być rozumiane jako oznaczające czyny, których opis i kwalifikacja prawna zostały zaproponowane w akcie oskarżenia, gdyż wtedy o właściwości sądu decydowałby prokurator, lecz musi być rozumiane jako sprawy, które według zebranych dowodów i okoliczności obiektywnie wskazują na określoną kwalifikację prawną tych czynów”⁷³;

---

⁷¹ S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Przebieg procesu i postępowanie wykonawcze*, Warszawa 1948, s. 71; uchwała 7 sędziów SN z dnia 26 stycznia 1961 r., VI KO 79/60, OSNPG 1961, nr 3, poz. 48; wyrok SN z dnia 17 listopada 1972 r., III KR 210/72, OSNKW 1973, nr 4 poz. 47; wyrok SN z dnia 14 listopada 1984 r., V KRN 371/84, OSNPG 1985, nr 7, poz. 101 z aprobującymi uwagami M. Cieślaka i Z. Dody, *Kierunki orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego (lata 1984–1985)*, Bibliotek Palestry, Warszawa 1987, s. 39; uchwała SN z dnia 16 listopada 2000 r., I KZP 35/2000, OSNKW, 2000, nr 11–12, poz. 92 z uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2000 r.*, WPP 2001, nr 2, s. 102 – 106; wyrok SN z dnia 23 lutego 2000 r., IV KKN 596/99, Lex nr 51132; wyrok SN dnia 2 października 2006 r., V KK 211/06, Lex nr 196967; wyrok SN dnia 1 grudnia 2010 r., III KK 224/10, Lex nr 653509; wyrok SN z dnia 9 stycznia 2013 r., V KK 382/12, Lex nr 1289073; postanowienie SN z dnia 29 grudnia 2020 r., IV KK 533/19, LEX nr 3270800; postanowienie SA w Poznaniu z dnia 28 kwietnia 1992 r., II AKz 112/92, OSA 1992, nr 9, poz. 51.

⁷² Postanowienie SN z dnia 26 lipca 2023 r., III KS 14/23, LEX nr 3586602.

⁷³ Wyroku SN z dnia 4 lutego 2014 r., II KK 262/13, OSNKW 2014, nr 9, poz. 68.

- „Kolegialny skład sądu I instancji determinuje dyspozycja w art. 28 § 2 i 4 k.p.k., która uzależnia orzekanie w składzie jednego sędziego i dwóch ławników lub dwóch sędziów i trzech ławników od tego czy sprawa, którą obejmuje postępowanie jurysdykcyjne dotyczy zbrodni, czy też przestępstwa za które ustawa przewiduje karę dożywotniego pozbawienia wolności. Przy czym dyspozycja tego przepisu nie może być rozumiana w ten sposób, że chodzi tu o czyny, których opis i kwalifikacja zostały zamieszczone w akcie oskarżenia, bowiem nie można uznać, że zawarta w akcie oskarżenia ocena prawna czynu oskarżonego ma wyłączny wpływ na właściwość i skład sądu”⁷⁴;
- „W wypadku gdy określony skład sądu zależny jest od rodzaju sprawy podanej osądowi (art. 28 § 3 k.p.k.), decydujące znaczenie dla oceny, czy sąd był „nienależycie obsadzony” (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.), ma czyn przestępny, na którego popełnienie wskazuje akt oskarżenia z tym jednak zastrzeżeniem, że ani opis czynu, ani kwalifikacja prawna zaproponowana w akcie oskarżenia - podobnie jak przy orzekaniu o właściwości - nie wiąże sądu”⁷⁵.

Zasadnie Sąd Najwyższy w omawianym postanowieniu podkreślił, że pojęcie „sprawa o przestępstwo”, nie stanowi kategorii statycznej charakteryzującej całe postępowanie od momentu jego wszczęcia do prawomocnego zakończenia, ale jest to kategoria dynamiczna, mogąca podlegać zmianom na kolejnych etapach postępowania karnego i zależna jest od decyzji procesowych podejmowanych w jego toku.

Pogląd ten jest adekwatny do określania składu sądu odwoławczego określonego w art. 449 § 2 k.p.k., którym jest skład jednoosobowy, jeżeli postępowanie przygotowawcze było prowadzone w formie dochodzenia, którego prowadzenie jest uzależnione od przyjętej kwalifikacji prawnej czynu. Słusznym zdaniem Sądu Najwyższego „Skoro sąd w wyroku skazującym przyjął kwalifikację prawną, która nie uzasadniałaby prowadzenia postępowania przygotowawczego w formie dochodzenia, to apelację od tego orzeczenia powinien rozpoznać sąd odwoławczy w składzie trzech sędziów, albowiem to właśnie wyrok sądu pierwszej instancji (nie zaś wniesione akty oskarżenia) podlega kontroli instancyjnej”⁷⁶.

9. ORGAN WŁAŚCIWY DO WYDANIA EUROPEJSKIEGO NAKAZU DOCHODZENIOWEGO (ART. 589W § 1 I 5 K.P.K.)

W myśl art. art. 589w § 1 i 5 k.p.k. w razie konieczności przeprowadzenia lub uzyskania dowodu, który znajduje się lub może zostać przeprowadzony na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, sąd, przed którym sprawa się toczy, albo prokurator prowadzący postępowanie przygotowawcze, może wydać z urzędu lub na wniosek strony, obrońcy lub pełnomocnika europejski nakaz dochodzeniowy (END), chyba że END nie ma w tym państwie zastosowania. Postanowienie o wydaniu END dotyczącego dowodu, którego dopuszczenie, uzyskanie

⁷⁴ Postanowienie SN z dnia 17 czerwca 2013 r., III KK 26/13, LEX nr 1328036.

⁷⁵ Uchwała SN z dnia 16 listopada 2000 r., I KZP 35/00, OSNKW 2000, nr 11-12, poz. 92 z uwagami aprobującymi R.A. Stefańskiego, *Przeгляд uchwał Izby Karnej i Wojskowej w zakresie prawa karnego procesowego za 2000 r.*, WPP 2002, nr 2, s. 102-106.

⁷⁶ Wyrok SN z dnia 31 marca 2023 r., I KK 481/22, LEX nr 3574946; wyrok SN z dnia 20 lutego 2019 r., III KK 624/17, OSNKW 2019, nr 7, poz. 33.

lub przeprowadzenie wymaga wydania postanowienia, zastępuje to postanowienie. Zgodnie zaś z art. 106b ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe⁷⁷ prokurator prowadzący postępowanie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe może żądać od banku, osób zatrudnionych w banku oraz osób, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe, udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową jedynie na podstawie postanowienia wydanego na jego wniosek przez właściwy miejscowo sąd okręgowy.

W kontekście tych przepisów powstała wątpliwość czy w toku postępowania przygotowawczego w zakresie ujawnienia informacji stanowiących tajemnicę bankową dotyczącą banku mającego siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do wydania w trybie art. 589w § 1 i 5 k.p.k. europejskiego nakazu dochodzeniowego właściwym jest prokurator czy sąd okręgowy.

W judykaturze wystąpiła rozbieżność co do podmiotu uprawnionego do wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego (END) w celu uzyskania informacji objętych tajemnicą bankową. Przyjmuje się, że takim organem jest:

- 1) sąd okręgowy, argumentowane tym, że czynność, której przeprowadzenia domaga się prokurator, uzależniona jest w prawie krajowym od decyzji właściwego sądu okręgowego⁷⁸, a także tym w zakresie, w jakim stwierdza, że zachodzą przesłanki do wyrażenia zgody na zwolnienie z tajemnicy bankowej, zastępuje postanowienie o wydaniu END o w związku z tym nie zachodzi zatem potrzeba wydania odrębnego postanowienia w przedmiocie wydania END przez prokuratora⁷⁹;
- 2) prokurator, gdyż uzyskiwanie przez niego sądowego zwolnienia z tajemnicy bankowej nie jest konieczne, bowiem sąd polski nie ma uprawnienia w zakresie zwalniania z tajemnicy bankowej banków działających na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej (UE)⁸⁰ albo tylko wówczas gdy przed wydaniem takiego postanowienia wystąpił i uzyskał zgodę sądu na ujawnienie takich informacji⁸¹.

Ustosunkowując się do kwestii Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 17/21 (OSNK 2022, nr 7, poz. 26) wyjaśnił, że: **1) Organem wydającym europejski nakaz dochodzeniowy (END) w postępowaniu przygotowawczym jest prokurator prowadzący to postępowanie (art. 589w § 1 k.p.k. w zw. z art. 2 lit a (i) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych – Dz.Urz. UE L z 2014 r., Nr 130, s. 1), chyba że przepisy Kodeksu postępowania karnego albo ustawy szczególnej zastrzegają prawo do dopuszczenia albo przeprowadzenia dowodu do właściwości sądu, jako czyn-**

⁷⁷ Dz.U. z 2023 r., poz. 2488 ze zm.

⁷⁸ Postanowienie SA w Gdańsku z dnia 23 maja 2018 r., II AKz 408/18, LEX nr 2553721.

⁷⁹ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 29 stycznia 2019 r., II AKz 53/19, LEX nr 2728416.

⁸⁰ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 23 października 2018 r., II AKz 524/18, LEX nr 2645341; postanowienie SA w Łodzi z dnia 19 września 2018 r., II AKz 496/18, LEX nr 2601868; B. Augustyniak [w:] *Kodeks...*, red. D. Świecki, t. 2, 2020, s. 1038–1039.

⁸¹ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 4 września 2018 r., II AKz 645/18, OSP 2021/7-8/59 z głosem aprobującą A. Ochnio, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2021, nr 7–8, s. 104–117.

ności sądu w postępowaniu przygotowawczym. W takim wypadku wyłącznie właściwym do wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego jest ten sąd. 2) W fazie *in rem* postępowania przygotowawczego organem uprawnionym do wydania postanowienia w przedmiocie wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego dotyczącego informacji objętych tajemnicą bankową w odniesieniu do banku mającego siedzibę w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej jest prokurator (art. 589w § 1 k.p.k.), który przed wydaniem tego postanowienia musi uzyskać zgodę właściwego sądu okręgowego na dostęp do takich informacji (art. 106b ust. 1 i 3 Prawa bankowego stosowany odpowiednio w zw. z art. 589 § 5 zdanie drugie k.p.k.).

Jest to pogląd trafny. Został zaaprobowany w doktrynie⁸² jak też spotkał się z krytyczną oceną⁸³. Sąd Najwyższy, uzasadniając go wskazał, że z art. 6 ust. 1 lit. b dyrektywy 2014/41/UE. wyraźnie wynika, że jednym z warunków wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego jest to, że w podobnej sprawie krajowej zarządzenie przeprowadzenia czynności dochodzeniowej wskazanej w END jest dopuszczalne na tych samych warunkach. Treść art. 589w § 5 zdanie II k.p.k. wskazuje, że do postanowienia o wydaniu europejskiego nakazu dochodzeniowego, które zastępuje postanowienie dotyczące dopuszczenia, uzyskania lub przeprowadzenia Oznacza to wprowadzenie do procedury wydawania europejskiego nakazu dochodzeniowego elementu równoważności dla czynności, która ma być przeprowadzona w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z czynnością, która miałyby być dokonana w postępowaniu krajowym stosownie do wymogów prawa wewnętrznego państwa członkowskiego Unii Europejskiej; stosuje się, odpowiednio, przepisy dotyczące poszczególnych czynności i dowodów. Zatem organ procesowy, wydając postanowienie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego musi dochować warunków, których musiałby przestrzegać w odniesieniu do takiej samej czynności, która miałyby być przeprowadzona w kraju. Na podstawie postanowienia wydanego w trybie określonym w art. 106b ust. 1 i 3 Prawa bankowego nie dochodzi do zwolnienia banku zagranicznego z tajemnicy bankowej, a jedynie do zweryfikowania przez sąd zakresu i potrzeby uzyskania takich informacji przez prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze. W razie, gdy w państwie, w którym siedzibę ma bank, obowiązuje tajemnica bankowa i jest przewidziana procedura zwolnienia z niej banku na potrzeby prowadzonego w tym państwie postępowania karnego, to organ wykonujący nakaz może taką procedurę wdrożyć (art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/41/UE).

---

⁸² M. Janicz [w:] *Kodeks...* red. K. Dudka, 2023, s. 1456; B. Augustyniak [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2023, teza 12 do art. 589w.

⁸³ Głosa do tego postanowienia J. Kosowskiego, *Review of European and Comparative Law* 2023, No. 3, s. 303–316.

USTAWY Z DNIA 23 LUTEGO 1991 R. O UZNANIU ZA NIEWAŻNE ORZECZEŃ WYDANYCH WOBEC OSÓB REPRESJONOWANYCH ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ NIEPODLEGŁEGO BYTU PAŃSTWA POLSKIEGO (DZ. U. Z 2021R., POZ. 1693 ZE M.)

10. ODSZKODOWANIE I ZADOŚĆUCZYNIENIE W ZWIĄZKU Z ORZECZENIAMI I DECYZJAMI O INTERNOWANIU WYDAWANYMI W STANIE WOJENNYM (ART. 8 UST. 1)

Osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego – zgodnie z art. 8 § ust 1 cyt. ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. – przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wydania lub wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.

Na tle tego przepisu in fine powstała wątpliwość, czy krąg osób uprawnionych do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia ma charakter autonomiczny, czy też należy ustalać go z uwzględnieniem regulacji art. 445 § 3 k.c. i art. 992 § 2 k. c.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 września 2022 r., I KZP 12/22 (OSNK 2023, nr 1, poz. 1) słusznie przyjął, że: **Przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 1693) w autonomiczny sposób reguluje wyłącznie przejście uprawnień w postaci odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w razie śmierci osoby represjonowanej na jej małżonka, dzieci i rodziców, w związku z czym uprawnienia te nie należą do spadku po osobie represjonowanej. Natomiast roszczenie o odszkodowanie za poniesioną szkodę, które wraz z roszczeniem o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę przeszło, w myśl art. 8 ust. 1 zdanie drugie tej ustawy, na następców osoby represjonowanej, należy do spadku po tych następcach (art. 922 § 1 k.c.), zaś roszczenie o zadośćuczynienie tylko wtedy, gdy zostały spełnione warunki określone w art. 445 § 3 k.c.**

Uzasadniając ten pogląd Sąd Najwyższy dokonał gruntownej analizy dotychczasowego orzecznictwa⁸⁴ i wskazał na przeważający w nim pogląd, że art. 8 ust. 1

⁸⁴ Uchwała 7 sędziów SN z dnia 5 października 1995 r., I KZP 23/95, OSNKW 1995, nr 11–12, poz. 73 z głosem krytyczną W. Makara, OSP 1996, nr 5, poz. 91; wyroku SN z dnia 1 października 2007 r., V KK 9/07, OSNKW 2008, nr 1, poz. 7 z głosem aprobującą K. Sychty, „Przegląd Sądowy” 2009, nr 6, s. 158–164; postanowieniu SN z dnia 7 czerwca 2011 r., WZ 14/11, OSNwSK 2011, nr 1, poz. 1115; wyrok SN z dnia 27 marca 2013 r., IV KK 271/12, LEX nr 1297686; wyrok SN z dnia 15 lutego 2018 r., KZS 2018, nr 6, poz. 21; postanowieniu SN z dnia 11 czerwca 2021 r., V KK 324/20, LEX nr 3316906; wyrok SA w Katowicach z dnia 20 stycznia 2000 r., II AKA 3/00, LEX nr 1289652; wyroku SA w Gdańsku z dnia 11 maja 2004 r., II AKA 151/04, LEX nr 145343; wyrok SA w Warszawie: z dnia 12 maja 2004 r., II AKA 185/04, OSA 2005, nr 4, poz. 33 wyrok SA w Warszawie z dnia 28 grudnia 2005 r., II AKA 408/05, KZS 2006, nr 5, poz. 61; wyrok SA w Wrocławiu z dnia 11 maja 2006 r., II AKA 118/06, OSA 2008, nr 2, poz. 13; wyrok SA w Warszawie

ustawy lutowej przewiduje, że we wskazanych w nim okolicznościach, w razie śmierci osoby represjonowanej, uprawnienie do odszkodowania i zadośćuczynienia przechodzi na jego małżonka, dzieci i rodziców. Poza zakresem normowania tym przepisem pozostaje zatem to, co dzieje się z tym uprawnieniem w wypadku śmierci następcy represjonowanego już po przejściu na tę osobę omawianych uprawnień. Z tego wynika, że przepis ten nie wyłącza przejścia tychże uprawnień na następców prawnych małżonka, dzieci i rodziców, którzy zmarli po przejściu na nich uprawnień osoby represjonowanej.

USTAWA Z DNIA 8 GRUDNIA 2017 R. O SĄDZIE NAJWYŻSZYM (DZ.U. Z 2023R., POZ. 1093 ZE ZM.)

11. ROZSTRZYGNĘCIE PRZEZ SĄD NAJWYŻSZY ROZBIEŻNOŚCI W WYKŁADNI PRAWA (ART. 83 § 1)

W uchwale z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 9/21 (OSNK 2022, nr 7, poz. 25) Sąd Najwyższy przypomniał, że: **W myśl art. 83 § 1 i ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 1904) Rzecznik Praw Obywatelskich jest uprawniony do wystąpienia z tzw. pytaniem abstrakcyjnym tylko wówczas, gdy w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania. Skoro zatem kognicja Sądu Najwyższego obejmuje tylko rozstrzyganie rozbieżności w wykładni prawa ujawnionych w orzecznictwie sądowym, to jasne jest, że rozpoznanie pytania prawnego może dotyczyć tego wyłącznie zakresu, a więc wykazanych przez podmiot przedstawiający zagadnienie prawne rozbieżności w interpretowaniu przez sądy znaczenia treści normatywnej konkretnych przepisów prawa (Od dawna utrwalone jest już stanowisko, że podstawową przesłanką przedmiotową zadania Sądowi Najwyższemu tzw. abstrakcyjnego pytania prawnego, a następnie podjęcia uchwały, jest nie tylko sama rozbieżność w orzecznictwie, w szczególności wynikająca z odmiennego stosowania prawa, lecz wyłącznie rozbieżność co do wykładni określonego przepisu lub przepisów.**

W uchwale 7 sędziów SN z dnia 16 listopada 2022 r., I KZP 8/22 OSNK 2023, nr 1, poz. 2) organ ten zasadnie przyjął, że: **Podstawową przesłanką wniosku, o jakim mowa w art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, nie jest sama rozbieżność w orzecznictwie, zwłaszcza wynikająca z odmiennego stosowania prawa, lecz rozbieżność w wykładni prawa. Rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa nie jest dokonywane w tym trybie w związku z konkretną sprawą, lecz in abstracto, a ma służyć zapewnieniu jednolitości orzecznictwa**

---

z dnia 25 maja 2006 r., II AKa 140/06, KZS 2006, nr 10, poz. 32; wyrok SA w Białymstoku z dnia 18 marca 2010 r., II AKa 29/10, LEX nr 577419; wyroku SA we Wrocławiu z dnia 17 października 2019 r., II AKa 256/19, LEX nr 3080494. Zob. P. Cioch, *Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niesłusznego skazania*, Warszawa 2007, s. 233; M. Pazdan [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, t. II, Warszawa 2021, s. 1072; P. Księżak, *Zachówek w polskim prawie spadkowym*, Warszawa 2012, s. 92–93.

sądowego. Dlatego przyjmuje się, że jednolita wykładnia określonej instytucji prawnej dokonywana przez sądy uniemożliwia skorzystanie z tego instrumentu.

USTAWA Z DNIA 1 MARCA 2018 R. O PRZECIWDZIAŁANIU PRANIU PIENIĘDZY ORAZ FINANSOWANIU TERRORYZMU (DZ.U. Z 2023R., POZ. 1124 ZE ZM.)

12. UZNANIE ZA DOWÓD RZECZOWY ŚRODKÓW NA ZABLOKOWANYM RACHUNKU BANKOWYM (ART. 86 UST. 13)

Prokurator może postanowieniem wstrzymać transakcję lub dokonać blokady rachunku na czas oznaczony, nie dłuższy niż 6 miesięcy, licząc od dnia otrzymania zawiadomienia Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o podejrzeniu popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. W postanowieniu tym określa się zakres, sposób i termin wstrzymania transakcji lub blokady rachunku. Na postanowienie to przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Prokurator może przedłużyć wstrzymanie transakcji lub blokadę rachunku na dalszy czas oznaczony, nie dłuższy niż kolejne 6 miesięcy (art. 86 ust. 9–11a ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁸⁵). Wstrzymanie transakcji lub blokada rachunku upadają, jeżeli przed upływem czasu ich stosowania nie zostanie wydane postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym lub postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych (art. 86 ust. 13 cyt. ustawy). Nie jest jasne, czy środki pieniężne wstrzymanej transakcji lub blokady stanowią dowód rzeczowy. Kwestia ta była przedmiotem rozstrzygnięcia Sąd Najwyższego w trybie art. 441 k.p.k. Organ ten wyraził pogląd, że:

- „Przepis art. 86 ust. 13 Ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2020, poz. 971) musi być interpretowany w sposób ścisły i uwzględniający gwarancyjną funkcję tego przepisu, 2. środki zgromadzone na rachunku bankowym nie mają cech dowodu rzeczowego w rozumieniu art. 86 ust. 13 cytowanej wyżej ustawy, gdyż nie istnieją jako rzeczy, a są wyłącznie zapisami w systemie informatyczny⁸⁶;

⁸⁵ Dz.U. z 2023 r., poz. 1124 ze zm.

⁸⁶ Uchwała SN z dnia 13 października 2021 r., I KZP 1/21, OSNK 2021, nr 11–12, poz. 42 z głosami krytycznymi M. Kurowskiego, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 2, s. 131–142, J. Dużego, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 4, s. 157–164 i taki uwagami R. Kmiecika, *Rzeczy, ślady i dokumenty jako przedmiot postanowienia prokuratora „co do dowodów rzeczowych (art. 323 § 1 k.p.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 7–8, s. 44–52, A. Stępniewskiej, *(Nie)rozwiązany problem środków pieniężnych na rachunku bankowym w sprawach cyberoszustw i nie tylko. Praktyczny komentarz do uchwał Sądu Najwyższego z 13 października 2021 r. (I KZP 1/21) oraz z 9 listopada 2021 r. (I KZP 3/21)*, „Co do Zasady. Studia i Analizy Prawne” 2022, nr 7, s. 109–120, oraz z głosem aprobującą J. Izydorczyka, „Głos” 2022, nr 4, s. 57–62 i takimi uwagami R.A. Stefańskiego, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2021 rok*, „Ius Novum” 2022, nr 4, s. 99–105.

- „Zgromadzone na rachunku bankowym środki nie są dowodem rzeczowym, o którym mowa w art. 106a ust. 8 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1896 z późn. zm.)”⁸⁷

Uchwały te były podejmowane w nieco innej treści tego przepisu. Brak było możliwości przedłużenia przez prokuratora wstrzymania transakcji lub blokada rachunku na dalszy czas oznaczony, nie dłuższy niż kolejne 6 miesięcy (art. 86 ust. 11a cyt. ustawy), a termin w art. 86 ust. 13 ust. ustawy był określony zwrotem: „przed upływem 6 miesięcy, licząc od dnia otrzymania zawiadomienia”. Zmiany te były reakcją ustawodawcy na pierwszą z tych uchwał, który wprowadził je ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości⁸⁸. Ustawą tą takie same zmiany zostały wprowadzone do art. 106a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe⁸⁹ oraz podobne w art. 40 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym⁹⁰.

Ponadto dodano do kodeksu postępowania karnego art. 236b w brzmieniu: § 1. Rzeczą lub przedmiotem w rozumieniu przepisów niniejszego rozdziału są również środki na rachunku. § 2. Postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych może dotyczyć środków na rachunku, jeżeli zostały zatrzymane jako dowód w sprawie.”

W ten sposób ustawodawca rozszerzył pojęcie rzeczy o środki na rachunku oraz wprost zezwolił na zaliczenie ich do dowodów w sprawie. W tak zmienionym stanie prawnym Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie prawne czy środki zgromadzone na rachunku bankowym mogą być uznane za dowód w sprawie, zatem również za dowód rzeczowy oraz może wydane postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym lub postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych, wyjaśniając w postanowieniu z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 7/21 (OSNK 2022, nr 8, poz. 28), że: **O ile zostanie wykazane, iż środki zgromadzone na rachunku bankowym mogą być uznane za dowód w sprawie, zatem również za dowód rzeczowy (art. 236b k.p.k.), wydanie postanowienia, o którym mowa w art. 86 ust. 13 in fine ustawy z 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu jest dopuszczalne także wtedy, kiedy postępowanie karne znajduje się w fazie in rem.**

Pogląd ten jest nietrafny, a argumenty wskazane na jego poparcie są nieprzekonujące. Niemniej zostało ono zaaprobowane w doktrynie⁹¹. Uzasadniając swoje

⁸⁷ Uchwała SN z dnia 9 listopada 2021 r., I KZP 3/21, OSNK 2022, nr 1, poz. 3 z głosami aprobującymi G. Kasickiego, „Przeгляд Sądowy” 2022, nr 11–12, s. 202–210, J. Izydorczyka, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 6, s. 59 – 66, aprobującymi uwagami R.A. Stefańskiego, *Przeгляд uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2021 rok*, „Ius Novum” 2022, nr 4, s. 105–107, P. Balcer, J. Raglewskiego, D. Szumiło-Kulczyckiej, *Przeгляд bieżącego orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach karnych (lipiec–grudzień 2021 r.)*, „Palestra” 2022, nr 3, s. 77–79. Zob. też P. Żak *Kilka uwag o ścisłej wykładni prawa, wykładni prokonstytucyjnej i rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa na tle uchwał SN z dnia 13 października 2021 r.*, *sygn. I KZP 1/21 i z dnia 9 listopada 2021 r.*, *sygn. I KZP 3/21*, „Prokuratura i Prawo 2023, nr 5, s. 27–55.

⁸⁸ Dz.U. z 2021 r., poz. 2447 ze zm.

⁸⁹ Dz.U. z 2023 r., poz. 2488 ze zm.

⁹⁰ Dz.U. z 2023 r., poz. 188 ze zm.

⁹¹ C. Kulesza [w:] *Kodeks...red. K. Dudka 2023, s. 477*; K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, t. I, LEX/el. 2023, teza 3 do art. 237b; K. Sychta [w:] M. Burdzik S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, J. Zagrodnik,

stanowisko Sąd Najwyższy nawiązał do wyżej wymienionych swoich, w których przyjęto, że dowód rzeczowy jest rzeczą, która w każdym przypadku jest przedmiotem materialnym istniejącym fizycznie i nie jest pojęciem tożsamym z określeniem rzecz ruchoma, zdefiniowanym art. 115 § 9 k.k. Stwierdzano w nim że dowodami rzeczowymi są przedmioty z utrwalonymi na nich śladami przestępstwa, stanowiące źródło dowodowe, dostarczającymi środków dowodowych w postaci swoich cech poznawanych za pomocą zmysłów, a nadto sposobem przeprowadzenia dowodu ze źródła dowodowego, jakim jest dowód rzeczowy, są jego oględziny, przedmiotem zaś oględzin przede wszystkim musi być rzeczą rozumianą jako obiekt fizyczny posiadający określone właściwości, które stanowiąc będą uzyskany dzięki oględzinom środek dowodowy. Środki zgromadzone na rachunku bankowym nie mają tych cech, gdyż nie istnieją jako rzeczy lub przedmioty, a są wyłącznie zapisami w systemie informatycznym, którym nie odpowiada żaden konkretny przedmiot - banknot, który mógłby zostać poddany oględzinom; nie stanowią fizycznych obiektów posiadających określone właściwości. Mimo aprobowania tych stwierdzeń Sąd Najwyższy uznał, że argumenty te straciły aktualność w związku ze wspomnianą wyżej nowelizacją, a zwłaszcza wprowadzeniem do kodeksu postępowania karnego art. 236b, zawierającego na gruncie prawa karnego procesowego odpowiednik definicji zawartej w art. 115 § 9 k.k.

Środki na rachunku bankowym nie odpowiadają pojęciu dowód rzeczowy, gdyż są to jedynie wirtualne pieniądze. Zgromadzone na rachunku bankowym nie mogą stanowić dowodu rzeczowego ze względu na brak materialnego substratu. Rachunek bankowy w rozumieniu „materialnym” jest stosunkiem prawnym pomiędzy bankiem a posiadaczem rachunku oraz rachunek bankowy w rozumieniu formalnym, stanowi „odzwierciedlenie tego stosunku prawnego w księgach banku, w formie konta bankowego, na którym ewidencjonowane są operacje pieniężne dokonywane przez bank na zlecenie jego klienta – posiadacza rachunku”⁹². Treść „zapisu w systemie informatycznym” określająca stan „środków finansowych zgromadzonych na rachunku bankowym” jako ślad elektroniczny może stanowić środek dowodowy o cechach dokumentu, dowodu rzeczowo-osobowego, istniejący w formie zjawiskowej, pod warunkiem, że środki finansowe na rachunku bankowym, wiążą się z przestępstwem jako pochodzące z tego przestępstwa (*fructa sceleris*) lub służące do jego popełnienia (*instrumenta sceleris*) i stanowią odpowiednik pieniędzy zdeponowanych w tradycyjnej formie fizycznej. Dowód rzeczowy w procedurze karnej, w odróżnieniu od definicji prawnomaterialnej, ma mieć cechy indywidualne, zawierające konkretne informacje istotne dla rozstrzygnięcia sprawy⁹³. Takich cech nie mają środki zgromadzone na rachunku bankowym, gdyż nie istnieją jako rzeczy, a są wyłącznie zapisami w systemie informatycznym. Na rachunku bankowym nie są gromadzone pieniądze w postaci banknotów lub bilonu, a jedynie one mogłyby

---

K. Żyła, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2023, teza 2 do art. 236b; A. Lach [w:] *Kodeks...red. A. Sakowicz*, 2023, s. 718.

⁹² L. Kociucki [w:] B. Bajor, J.M. Kondek, K. Królikowska, *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020, s. 167; Z. Żabiński, *Umowa rachunku bankowego*, Warszawa 1967, s. 9.

⁹³ R. Kmiecik, *Rzeczy...*, s. 47.

stanowią dowód rzeczowy w postępowaniu karnym. Stwierdzenie przez organ procesowy, że środki na rachunku bankowym stanowią dowód rzeczowy, jest fikcją, a ta nie może istnieć w procesie karnym.

Ponadto w piśmiennictwie słusznie wskazuje się, że kontynuacja zabezpieczenia zainicjowanego blokadą rachunku lub wstrzymaniem transakcji przez zabezpieczenie tych samych wartości majątkowych jako dowodów rzeczowych, ze względu na to, że uzależniona od mniej surowych przesłanek niż w przypadku zabezpieczenia majątkowego oraz mogąca trwać przez czas nieokreślony, daje podstawę do uznania, że regulacja art. 86 ust. 13 cyt. ustawy, nadmiernie ingeruje w wolność majątkową w świetle kryteriów wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP⁹⁴.

USTAWA Z DNIA 30 SIERPNI 2019 R. O PAŃSTWOWEJ KOMISJI DO SPRAW WYJAŚNIANIA PRZYPADKÓW CZYNNOŚCI SKIEROWANYCH PRZECIWKO WOLNOŚCI SEKSUALNEJ I OBYCZAJNOŚCI WOBEC MAŁOLETNIEGO PONIŻEJ LAT 15 (DZ.U. Z 2020 R., POZ. 2219)

13. UDZIAŁ W POSTĘPOWANIU KARNYM PAŃSTWOWEJ KOMISJI DS. WYJAŚNIANIA PRZYPADKÓW CZYNNOŚCI SKIEROWANYCH PRZECIWKO WOLNOŚCI SEKSUALNEJ (ART. 25 PKT 2)

W myśl obowiązującego w czasie wydania omawianego postanowienia art. 25 pkt 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15⁹⁵ w przypadku wszczęcia postępowania sądowego Komisji przysługuje prawo uczestniczenia w prowadzonym postępowaniu na prawach oskarżyciela posiłkowego za zgodą osoby poszkodowanej lub jej opiekuna prawnego.

Na tle tego przepisu zostało przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, czy przyznane Komisji w przepisie art. 25 pkt 2 tej ustawy uprawnienie uczestniczenia w prowadzonym postępowaniu sądowym na prawach oskarżyciela posiłkowego za zgodą osoby poszkodowanej lub jej opiekuna prawnego oznacza uprawnienie działania jako samodzielnej strony postępowania karnego w postaci oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego w rozumieniu art. 55 § 1 k.p.k.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 września 2022 r., I KZP 1/22, (OSNK 2022, nr 11–12, poz. 43) słusznie przyjął, że: **Skoro treść art. 25 pkt 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (tj. Dz.U.2020 poz. 2219) wskazuje, że Komisja ta może występować w postępowaniu karnym na prawach oskarżyciela posiłkowego, to jej pozycję procesową określają przepisy odnoszące się do oskarżyciela**

⁹⁴ A.H. Ochnio, *Blokada rachunku i wstrzymanie transakcji jako pozakodeksowe środki przymusu procesowego*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego. Środki przymusu*, red. T. Grzegorzcyk, D. Świecki, t. IX, Warszawa 2021, s. 1495.

⁹⁵ Dz.U. z 2020 r., poz. 2219.

posiłkowego, a więc strony. Jest to pogląd trafny i został zaaprobowany w doktrynie⁹⁶. Organ ten prawidłowo też wyjaśnił inne wątpliwości nasuwające się na kanwie cyt. art. 25.

Można tylko dodać, że komisja ta w postępowaniu karnym w stadium sądowym uprawniona jest do występowania jako strona w postaci oskarżyciela posiłkowego działającego obok oskarżyciela publicznego (art. 53 k.p.k.) albo obok oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego (art. 55 § 3 k.p.k.).

Szersze omawianie tego postanowienia jest niepotrzebne, gdyż ustawą z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 oraz niektórych innych ustaw⁹⁷, został znacznie rozbudowany art. 25 cyt. ustawy. Wyraźnie w tym przepisie uregulowano, że:

- Komisja może złożyć oświadczenie o wstąpieniu do postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego na każdym jego etapie, aż do zakończenia przewodu sądowego w drugiej instancji (ust. 2);
- złożenie przez Komisję oświadczenia o wstąpieniu do postępowania na prawach oskarżyciela posiłkowego wymaga pisemnej zgody pokrzywdzonego złożonej Komisji z tym że zgoda może być udzielona także ustnie do protokołu na rozprawie głównej (ust. 3). Zgoda, może być w każdym czasie wycofana i skutkuje utratą uprawnienia Komisji do działania na prawach oskarżyciela posiłkowego (ust. 4). Wycofanie zgody odnosi skutek prawny w stosunku do sądu z chwilą zawiadomienia go o tym, a w stosunku do innych uczestników postępowania – z chwilą doręczenia im tego zawiadomienia przez sąd (ust. 5). W zakresie nieuregulowanym do zgody pokrzywdzonego i jej cofnięcia stosuje się odpowiednio przepisy art. 51 § 2 i 3 k.p.k. (ust. 6);
- w zakresie nieuregulowanym w ustawie do praw i obowiązków Komisji uczestniczącej w postępowaniu, sądowym na prawach oskarżyciela posiłkowego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o oskarżycielu posiłkowym (ust. 7).

Ustawą tą została także zmieniona nazwa ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. na „o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15” oraz nazwa Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, na „Państwową Komisję do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15”.

BIBLIOGRAFIA

Augustyniak B. [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz aktualizowany, red. D. Świecki, LEX/el. 2023.

⁹⁶ Glosa do tego postanowienia K. Woźniewskiego, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 9, s. 72–81.

⁹⁷ Dz.U. z 2023 r., poz..181.

- Balcer, P. Raglewski J., Szumiło-Kulczycka D., *Przegląd bieżącego orzecznictwa Sądu Najwyższego w sprawach karnych (lipiec–grudzień 2021 r.)*, „Palestra” 2022, nr 3.
- Boratyńska K.T., Czarnecki P. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023.
- Cieślak M. i Doda Z., *Kierunki orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego (lata 1984–1985)*, Bibliotek Palestry, Warszawa 1987.
- Cioch P., *Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niesłusznego skazania*, Warszawa 2007.
- Czarnecki P., *Kwalifikacja przy delegacji... bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k. czy też raczej 439 § 1 pkt 2 k.p.k.?*, „Ius Novum” 2009, nr 4.
- Czarnecki P., Ważny A. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023.
- Dąbkiewicz K., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015.
- Dąbrowski S., *Władza sądownicza – definicja, funkcja, atrybuty* [w:] *Pozycja ustrojowa sędziego*, red. R. Piotrowski, Warszawa 2015.
- Dąbrowski S., Łazarska A. [w:] *Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz*, red. A. Górski, Warszawa 2013.
- Duży J., *Glosa do uchwały SN z dnia 13 października 2021 r.*, I KZP 1/21, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 4.
- Dziergawka A., *Konsekwencje wyroków nieistniejących. Glosa do w postanowienia SN z dnia 9 marca 2022 r.*, I KZP 8/21, „Przegląd Sądowy” 2023, nr 6.
- Eichstaedt K. t [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. I, Warszawa 2020.
- Eichstaedt K. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, t. I, LEX/el 2023.
- Ereciński T., Gudowski J., Iwulski J., *Prawa o ustroju sądów powszechnych. Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Komentarz*, red. J. Gudowski, Warszawa 2010.
- Grajewski J., *Glosa do wyroku TK z dnia 28 listopada 2007 r. (sygn. akt K 39/07)*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 2.
- Grajewski J., Steinborn S. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 1–424*, red. L.K. Paprzycki, t. I, Warszawa 2013.
- Grajewski J., Steinborn S. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 425–673*, red. L.K. Paprzycki, t. II, Warszawa 2013,
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Artykuły 1–467*, t. I, Warszawa 2014.
- Grzegorzczak T. [w:] Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2022.
- Hofmański P., *O jawności posiedzeń sądowych w procesie karnym* [w:] *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa Prof. A. Bulsiewicza*, red. A. Marek, Toruń 2004.
- Izydorczyk J., *Uchwała SN z dnia 13 października 2021 r.*, I KZP 1/21 „Glosa” 2022, nr 4.
- Izydorczyk J., *Glosa do uchwały SN z dnia 9 listopada 2021 r.*, I KZP 3/21, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 6.
- Janusz-Pohl B., *O wyroku nieistniejącym w polskim postępowaniu karnym*, „Państwo i Prawo” 2013, nr 12.
- Jasiński W., *Kilka uwag na temat gwarancji prawa do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy w polskim procesie karnym*, „Nowa kodyfikacja prawa karnego”, t. XXI, Wrocław 2007
- Jasiński W. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Jaślikowski M., *Glosa do uchwały SN z 14.11.2007 r.*, BSA I-4110-5/07, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 10.

- Kala D. [w:] *System Prawa Karnego Procesowego. Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska A. Lach, t. IV, Warszawa 2015.
- Kasicki G., *Glosa do uchwały SN z dnia 9 listopada 2021 r.*, I KZP 3/21, „Przegląd Sądowy” 2022, nr 11–12.
- Kasiński J., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8 grudnia 2020 r.*, sygn. akt II KK 148/20, dotyczącego warunków istnienia wyroku wydanego na rozprawie, „Studia Prawnoustrojowe UWM” 2021, nr 54.
- Kmieciak R., *Rzeczy, ślady i dokumenty jako przedmiot postanowienia prokuratora „co do dowodów rzeczowych (art. 323 § 1 k.p.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 7–8.
- Kornak M., *Glosa do postanowienia SN z 19.01.2012 r.*, I KZP 17/11, LEX 2012.
- Kosonoga J. [w:] *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, red. R.A. Stefański, t. I, Warszawa 2017.
- Kociucki L. [w:] Bajor B., Kondek J.M., Królikowska K., *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020.
- Kosowski J., *Glosa do postanowieni SN z dnia 2 czerwca 2022 r.*, I KZP 17/21, Review of European and Comparative Law 2023, No. 3.
- Kozielewicz W., *Instytucja delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie – aspekty ustrojowe i procesowe* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdry*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009.
- Książak P., *Zachówek w polskim prawie spadkowym*, Warszawa 2012.
- Kurowski M., *Glosa do uchwały SN z dnia 13 października 2021 r.*, I KZP 1/21, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 2.
- Kwiatkowski Z. [w:] *System Prawa Karnego Procesowego. Sądy i inne organy postępowania karnego*, red. Z. Kwiatkowski, t. 5, Warszawa 2015.
- Latos M., *Zażalenie na postanowienie w przedmiocie własności*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 6.
- Lipiński K., *Konsekwencje wątpliwości co do instytucjonalnej bezstronności sędziego. Glosa do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r.*, I KZP 2/22, „Orzecnictwo Sądów Polskich” 2023, nr 2.
- Lipiński K., *Ustawowy test niezawisłości i bezstronności sędziego w sprawach karnych*, „Palestra” 2022, nr 10.
- Łukowiak B., *Glosa do postanowienia SN z dnia 2 marca 2021 r.*, III KO 1/21, „Orzecnictwo Sądów Polskich” 2021, nr 10.
- Makar W., *Glosa do uchwały 7 sędziów SN z dnia 5 października 1995 r.*, I KZP 23/95, „Orzecnictwo Sądów Polskich” 1996, nr 5.
- Markiewicz K., *Problem „sententia non existens” na tle orzecnictwa Sądu Najwyższego*, „Rejent” 2002, nr 11.
- Marszał K., *Glosa do postanowienia SN z dnia 20 września 2007 r.*, I KZP 25/07, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 10.
- Matras J. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020.
- Mazurczak E., *Wybrane elementy statusu sędziego*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 9.
- Mering L., *Delegacja sędziego do orzekania w konkretnej sprawie w sądzie wyższej instancji. Glosa do wyroku SN z 28.11.2006 r.*, III KK 53/06, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecnictwa” 2007, nr 3.
- Ochnio A.H. *Postanowienie SA w Katowicach z dnia 4 września 2018 r.*, II AKz 645/18, „Orzecnictwo Sądów Polskich” 2021, nr 7–8.

- Ochnio A.H., *Blokada rachunku i wstrzymanie transakcji jako pozakodeksowe środki przymusu procesowego*, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego. Środki przymusu*, red. T. Grzegorzczak, D. Świecki, t. IX, Warszawa 2021.
- Paluszkiewicz H. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023.
- Pazdan M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, t. II, Warszawa 2021.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 7, Poznań 1996.
- Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgółkowa, t. 26, Poznań 2000.
- Skretowicz E., *Wyrokowanie sądu pierwszej instancji w sprawach karnych*, Lublin 1984.
- Skretowicz E., *Wyrok sądu karnego pierwszej instancji. Z problematyki wyrokowania*, Lublin 1989.
- Sołtysiński S., *Rozważania o nieważnych i nieistniejących czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni* [w:] *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi J. Rajskiemu*, Warszawa 2007.
- Stefański R.A., *Przegląd uchwał Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2000 r.*, WPP 2001, nr 2.
- Stefański R.A., *Spory o własność między sądami karnymi*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 9.
- Stefański R.A., *Przegląd uchwał Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego za 2012 r.*, „Ius Novum” 2013, nr 2.
- Stefański R.A. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, t. I, Warszawa 2017.
- Stefański R.A., *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2021 rok*, „Ius Novum” 2022, nr 4.
- Stefański R.A., *Glosa do postanowienia SN z dnia 14 września 2022 r.*, I KZP 10/22, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 3.
- A. Stępniewska, *(Nie)rozwiązany problem środków pieniężnych na rachunku bankowym w sprawach cyberoszustw i nie tylko. Praktyczny komentarz do uchwał Sądu Najwyższego z 13 października 2021 r. (I KZP 1/21) oraz z 9 listopada 2021 r. (I KZP 3/21)*, „Co do Zasady. Studia i Analizy Prawne” 2022, nr 7.
- Sychta K., *Glosa do wyroku SN z dnia 1 października 2007 r.*, V KK 9/07, „Przegląd Sądowy” 2009, nr 6.
- Sychta K. [w:] M. Burdzik S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka. Zagrodnik, J. Żyła K., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2023.
- Śliwiński S., *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Przebieg procesu i postępowanie wykonawcze*, Warszawa 1948.
- Świecki D. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, t. II, Warszawa 2013.
- Świecki D. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Woźniewski K., *Glosa do postanowieniu z dnia 21 września 2022 r.*, I KZP 1/22, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 9, s. 72–81.
- Zabłocki S., Klubińska M. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, t. IV, Warszawa 2021.
- Żabiński Z., *Umowa rachunku bankowego*, Warszawa 1967.
- Żak P., *Kilka uwag o ścisłej wykładni prawa, wykładni prokonstytucyjnej i rozproszonej kontroli konstytucyjności prawa na tle uchwał SN z dnia 13 października 2021 r., sygn. I KZP 1/21 i z dnia 9 listopada 2021 r., sygn. I KZP 3/21*, „Prokuratura i Prawo” 2023, nr 5.